

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

HRISTOS SE NAȘTE, MĂRIȚI-L!

REPUBLICA LA 40 DE ANI

COLIND PENTRU SF. NICOLAE

*În fapt de seară, răcorind
A inimii văpaie,
Îți bat la ușă și-ți colind,
Părinte Nicolae.*

*Eu vin cu obicei român
La usa ta, Părinte,
Patronul nostru Cel Bătrîn
De sfinte-așezăminte...*

*La trei surori tu trei bănuți
Le-ai dat, al tău teaur;
La Argeș, Schei și-n Rădăuți
E salba ta de aur...*

*Ca să putem să ne-mpletim
Izbînzile și țelul
Pe proroc chipul tău senin
Ne-a fost prin vremi drapelul.*

*În Optsprezece începeam
O iarnă-n rosturi sfinte
Și-atunci cînd te sărbătoream
Eram uniți, Părinte!*

*E luna cu colinde-n grai
Și stele vestitoare
Crăciunu-n sărbătoare
Și fi-va-n mioritic plai*

*S-o revîrsa iar pe pămînt
Tot cerul, să vestească
Cum în Istorie CEL SFINT
Vru să se zămislească.*

*Dar eu, cuminte, răcorind
A inimii văpaie
La tine-ntîi aduc colind,
Părinte Nicolae!*

Pr. Constantin C. Cojocaru

Se împlinesc la 30 decembrie 1987 patruzeci de ani de la instaurarea Republicii în viața României. Mulți dintre noi am fost martorii evenimentului. El a fost o consecință firească a noilor stări de lucruri de după marele act de la 23 august 1944 și de după transformările care au urmat în anii imediat următori atît în țara noastră cît și în Europa și în toată lumea. Ultimul rege a plecat printr-un act de abdicare, dîndu-și seama de anacronicitatea statutului său, și lăsînd poporul să-și organizeze viața cum va crede el de cuviință.

Republica a însemnat nașterea din nou a Patriei.
Poporul a dovedit că poate face mai mult și mai bine Patriei decît generațiile de politicieni de dinainte care și-au urmărit adesea propriile lor interese, garantîndu-și privilegiile, apărînd marea proprietate și asuprind poporul de jos.

În 40 de ani, Republica a însemnat restaurarea drepturilor umilțitorilor și obidiților. Proprietatea asupra pămîntului a trecut în mîinile întregului popor. Visul de aur al multor generații, care părea utopic, s-a împlinit în Republică: toți au devenit egali, toți și-au recăpătat demnitatea. Au dispărut pentru totdeauna slugile, argații, arendașii, cei care făceau totul și nu se alegeau cu nimic; cei care munceau pentru alții și trebuiau să mulțumească pentru ceea ce li se dădea din al lor. Republica a adus dreptate pentru cei ce n-au avut-o niciodată.

În 40 de ani de Republică, toți cei care se credeau pentru veșnicie destinați să trăiască în cocioabe, fără apă, fără cel mai elementar confort, au putut pătrunde în apartamente de blocuri, la care nu îndrăzneau nici să privească pînă atunci.

40 de ani de Republică au însemnat umanizarea muncii și a răsplății ei, și dispariția tuturor diferențelor dintre bogați și săraci. 40 de ani de Republică au însemnat instaurarea unui climat de egalitate, în fața legii, a tuturor cetățenilor.

Și-apoi, marea operă de industrializare a unei țări predestinată a fi pentru veșnicie „eminamente agricolă”, modernizarea agriculturii, trecerea de la treieratul cu cai, la mașină, de la plugul cu boi la tractoare, toate s-au împlinit în anii Republicii. Canalul Dunăre—Marea Neagră, declarat o imposibilitate tehnică, s-a demonstrat a fi posibil; metrourl, declarat un dezastru dacă s-ar realiza în subsolul nisipos al Bucureștilor, se arată a fi o binecuvîntare. Orașul și-a căpătat o față nouă.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

ZIUA CEA MARE 1 Decembrie 1918

După o îndelungată noapte istorică, petrecută în cătușe și gemete, în lacrimi și răbufniri năpraznice, mîngiate și călăuzite însă neconținut de steaua speranței, impilații veacurilor izbutiseră să ajungă ziua cea mare a înlăturării lanțurilor și a proclamării libertății visate de înaintași. „Măreață zi, înălțătoare zi de 1 decembrie — exclamă cu entuziasm trimisul special al ziarului „Românul” — în sfîrșit ai sosit... ca să pui capăt robiei și să începi ziua istoriei românilor liberi”.

1 Decembrie 1918. Alba Iulia îmbracă pentru eternitate veșmintul bucuriei. Lăcaș al culturii românești, capitala speranței redevine simbol al împlinirii pentru întreaga suflare pămînteană, atît din „Țara” secătuită de sînge într-o dreptate cît și din provinciile surori căror succesivele furtuni ale istoriei nu reușiseră să le smulgă rădăcinile.

Anticul Apulon al dacilor „celor puternici”, bastion central al Transilvaniei — ea însăși inimă a spațiului românesc —, leagăn al civilizației burebistane și al renașterii dace sub Decebal — citadelă a sintezei daco-romane, era unul dintre centrele civilizate ale lumii, municipiu și colonie în epoca în care pentru mulți dintre cei ce i-au cerut „pămînt și apă” zorii istoriei încă nu se iviseră. „Alba cetate” (Bălgrad) a secolelor IX—X a rezistenței românilor transilvăneni împotriva trufașului cuceritor ungar Valk, viitorul rege „Sfîntul Ștefan”, Alba Iulia devenise peste secole simbolul renașterii românești sub marea voievod Mihai Viteazul — în 1599—1600 — deschizîndu-și porțile mult așteptatului „restitutor

Dacia”. În sunetul trîmbițelor, duruitul tobelor, salvelor artileriei estompage de „vox populi, vox Dei”, domnul care a consfințit izbînda unui mileniu de speranțe și trudnică faptă, eroul în care trăiau și Mircea și Ștefan și Iancu și Rareș și Lăpușneanu și Despot și Mircea Ciobanul și Ioan și Cercel i-a pășit pragul, sub mantia-i albă orașul sfîntîndu-se în inima „Țării” întregite prin „Io Mihail Voievod și domn a toată Țara Românească și al Ardealului și a toată Țara Moldovei”.

Depozitară a nădejzilor românilor prin armele — simbol al dezrobirii — pe care „horeni” i le cereau la 1784, mormînt al căpitanului Crișan, Alba Iulia a plîns apoi martiriul lui Horea și Cloșca, s-a cutremurat la zăngănitul lanțurilor lui Iancu, a asistat încrîncenată la crimele de la Mihalț din 2 iunie 1848, s-a luminat la cîntecul izbînzii fraților de peste munți ce au împlinit Unirea Moldovei și a Munteniei la 1859 și independența României la 1877, ridicîndu-se din nou ca citadelă a dreptății în toamna descătușării — amurg al imperiilor multinaționale.

Oraș al păcii și al bucuriei muncii, privit de departe, cu evlavie, de luptătorii neamului ingenucheați la poalele străbunilor Carpați, frîngîndu-și spadele odată cu dreapta minie pentru a da un exemplu lumii, „cetatea istorică a neamului nostru” chema la 20 noiembrie 1918, prin glasul Marelui Sfat, „în numele dreptății eterne” la „Mărita Mare Adunare Națională” pe fiii săi de pretutindeni, pe

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. dr. Gheorghe Șora

VESTE MINUNATĂ

„Vestea minunată” pe care ne-o aduc în fiecare an la vremea aceasta colindătorii, prin aceste cuvinte prea frumoase, este o veste cutremurătoare pentru suflet și pentru minte: este vestea Nașterii Fiului lui Dumnezeu, a Domnului nostru Iisus Hristos pe pămînt, ca om, printre noi, „pentru noi oamenii și pentru a noastră minuire”, precum mărturisim în Simbolul Credenței.

În viața noastră ni se aduc multe vești. Prietenii ne aduc vești bune, dușmanii sau falșii prieteni ni le îmbie mai ales pe cele rele, mijloacele de informare publică ne aduc în casă vești de tot felul din toată lumea. Vestea e întotdeauna o noutate. Sîntem toți auzi după noutăți: „Ce mai e nou?” e prima întrebare pe care ne-o punem cînd ne întîlnim unii cu alții, chiar de la o zi la alta.

Vestea Nașterii Domnului nu e numai o veste bună. E o „veste minunată”. Noi întrebîndăm cuvîntul „minunat” destul de des în vorbirea noastră de toate zilele. Zicem: Un om minunat. Un peisaj minunat. O carte minunată. În vestirea colindătorilor cuvîntul are însă un înțeles deosebit, aparte, special, pe lingă acela de veste îmbucurătoare: e vestirea unei minuni. Sfîntul Ioan Gură de Aur spunea într-o predică încă din secolul IV: „Săltăm de bucurie, și prăznuim, și ne minunăm, și ne uimim de taina cea mare a înomenirii lui Hristos, care covîrșește toată priceperea omenească”.

Vestea covîrșește! Și cum ar putea fi altfel? Ne vine un musafir de Sus. Ne simțim mindri. Oare nu ne mîndrim cînd ne calcă în casă un om mare? Nu zicem că ne onorează? Și nu e oare intrarea lui Dumnezeu în condiția noastră de oameni, în viața noastră pămîntească, în casele noastre, cea mai mare cinste pentru noi? Dar e mai mult decît o cinste. E o binecuvîntare. E o veste despre ceva ce nu s-a mai pomenit. E prezența printre noi a Celui ce a făcut cerul și pămîntul, soarele, stelele și luna, natura și pe noi înșine. E un musafir care covîrșește toate așteptările noastre și care aproape că ne oprește

răsuflarea de uimire și ne aruncă în genunchi, cu fața la pămînt, și ne ia graiul.

Așa trebuie să primim această veste despre Cel ce vine, despre cel ce se întrupează. Căci se întrupează ceea ce e Duh, Spirit, Dumnezeu, spre a îndumnezei trupul, spre a-l crește pînă la măsura desăvîșirii, așa cum l-a voit Dumnezeu de la început, stare din care a căzut. Vine acum să-l restaureze în starea cea dintîi, să-l redea cîntea și valoarea, să-l inobileze. Vine să se înfrățească cu noi ca să fim toți fiii lui Dumnezeu și frați între noi. Iată ce veste, ce eveniment minunat care covîrșește mîntea omenească. O minune!

Toate minunile sînt deasupra priceperii omenești, pentru că ele sînt fapte care depășesc și contrazic legile care guvernează lumea noastră și, mai ales, legile gîndirii noastre, care s-au alcătuit pe baza a tot ceea ce e natural și e în firea lucrurilor omenești și pămîntești. Minunea e supranaturală. E de dincolo de firesc și natural. Dacă ai văzut ieri pe cineva fără un picior, și astăzi îți se spune că a fost văzut cu ambele picioare, sănătoase, ce vei gîndi? Că, cel ce îți spune acest lucru, fără îndoială, se înșeală. Că a văzut pe altcineva. Căci gîndirea sănătoasă, firească, după toate legile gîndirii omenești și pămîntești, ne spune că așa ceva e imposibil. Nu se poate. Așa spunem.

Și totuși, dacă noi înșine l-am vedea astăzi pe cel ce era fără un picior ieri, astăzi avîndu-le pe amîndouă, ce ar mai face gîndirea noastră? Gîndirea ar spune în continuare că logic e imposibil! Și așa ar fi: logic imposibil. Dar faptele ar spune: iată că e posibil. Ultimul cuvînt ar fi totuși: Se poate! Dar e adevărat că nu după legile omenești.

Nici nu i-a putut crește piciorul la loc într-o zi, nici nu i-a putut fi grefat altul într-o zi. Și-atunci ce explicație rămîne? Numai minunea.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

REPUBLICA LA 40 DE ANI

(Continuare din pag. 1-a)

40 de ani de Republică înseamnă înseninare. Înseamnă o nouă cultură, pentru toți, o istorie a trecutului povestită cu dreptate, care mîngîie și entuziasmează sufletele noastre!

În 40 de ani de Republică, Bisericile și-au căutat și și-au regăsit și ele adevărata vocație de „Biserici slujitoare” ale lui Dumnezeu și ale credincioșilor. Și-au reorientat mai ales participarea la viața concretă a credincioșilor și a societății, și s-au voit, și au reușit să fie prezente vîi și mobilizatoare, spre progresul social și spre progresul moral. Biserica din Patria noastră au înțeles că vocația lor e în primul rînd asigurarea fericirii de dincolo, dar și a celei de aici, descoperindu-și responsabilități noi și chiar grave, cărora înainte nu le prea dăduseră atenția cuvenită. Credincioșii sînt oameni care trăiesc în societate, în lume. Împărăția lui Dumnezeu e mai întîi, cum a spus Iisus, în oameni, aici. Cine n-o primește și nu se situează în ea de aici, n-o va găsi nici dincolo.

De aceea Bisericile și cultele au înțeles să-și îndrepte învățătura spre creșterea unor credincioși buni, buni cetățeni, respectuoși, muncitori, jertfelnici, entuziaști în crearea unei lumi mai bune și mai drepte, alcătuită din oameni desăvîrșiți, potrivit poruncii Mîntuitorului: „Fiți desăvîrșiți!”

Bisericile și cultele s-au aliniat în primele rînduri ale apărătorilor păcii, potrivit îndemnului și încredințării: „Ferițiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema”.

Bisericile și cultele s-au aflat în permanență pe drumul datoriei și al învățării lor, descoperită de Dumnezeu, și și-au conjugat eforturile cu ale tuturor cetățenilor, căci toate eforturile împreună, au urmărit același țel: creșterea bunei stări, a stării de mulțumire și de fericire a tuturor.

În cei 40 de ani de Republică, Bisericile și cultele au ținut pasul cu toate înnoirile, restaurindu-și bisericile și dînd credincioșilor hrană sufletească și, contribuind cu tot ce au putut la dezvoltarea țării, dovedindu-se a fi integrate în viața poporului, așa cum au fost ele și în trecutul îndepărtat, întotdeauna din popor, și alături de popor, și una cu poporul.

40 de ani de Republică au însemnat eforturi mari, extraordinare, jertfă, gândire, acțiuni de curaj, bună orientare în relațiile externe pentru menținerea păcii și a colaborării dintre popoare și, o spun toți românii, că toate aceste înfăptuiri se datorează, îndeosebi, anilor de cîrmuire a Republicii de către ilustrul nostru Președinte Domnul Nicolae Ceaușescu, și întregului popor care l-a urmat cu dăruire totală în slujba Patriei.

Omăgiind Republica, omăgiem pe cel care o intrupează astăzi, o simbolizează și o cîrmulește cu înțelepciune. Fie ca anii Republicii să fie fără sfîrșit, și să trăiască Președintele mulți și fericți ani.

Ziua cea mare - 1 Decembrie 1918

(Continuare din pag. 1-a)

toți iubitorii de adevăr. Îi chema „cu miile, cu zecile de mii, în număr vrednic de cauza mare și sfîntă”, iar Blajul Libertății și Lugoșul, Aradul, Sibiu și Brașovul și Oradea și întreg Maramureșul i-au purtat chemarea îndemnînd: „Veniți la Alba Iulia!” Și s-au pornit zăpoele neamului zdrobind orice stavilă. Întreaga suflare românească, din „țara codrilor de fag”, unde „elocvent vorbeau lacrimile ce se prelingeau pe fața celor mulți”, pînă la „Marea cea Mare” și Maica-Dunăre bătrînă a răspuns împletindu-și glasul în cîntul celor peste 100.000 de fii ai săi prezenți pe „Cîmpul lui Horea” — „Deșteaptă-te române!”

„Bine ați venit în sfînta cetate de durere și de slavă a neamului românesc” le-a urat „Foia” Albei Iulii pe care, din acea zi de 30 noiembrie, 40.000 de țărani au păstrat-o ca pe o iconă. „Bine ați venit!” în numele dreptății. „Cînd un întreg popor are un singur gînd și inimă milioanei de oameni bate

pentru o singură idee, ce putere omenească ar putea să se opună? Și dacă ar exista o asemenea putere dușmană va trebui să se incline în fața voinței suverane a milioanei de suflete unite într-un singur gînd și un singur ideal”. Și într-adevăr, voința suverană a unei întregi națiuni libere și mîndre a triumfat, „visul marelui de al cărui dor au murit moșii și părinții” noștri s-a intrupat. În aclamațiile mulțimii, prin glasul lui Vasile Goldiș, „Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 18 noiembrie/1 decembrie 1918, decretează Unirea acestor români și a teritoriilor locuite de dinșii cu România”. 1 Decembrie 1918, Alba Iulia — leagăn al Marii Români! Odată cu unirea sa cu patria mamă, scăpată de jugul servituții străine, Transilvania a intrat într-o perioadă de mare avînt creator în toate domeniile; energiile poporului român, încătuse timp de secole izbutind să se concretizeze într-o vastă operă social-culturală.

O, CE VESTE MINUNATĂ

O, ce veste minunată
În Vifleem ni s-arată
Astăzi s-a născut
Cel fără de-nceput
Cum au spus proorocii
Că la Vifleem, Maria
Săvîrșind căldătoria
Într-un mic sălaș,
Ling-acel oraș

A născut pe Hristos.
Pe Fiul, în al Său nume,
Tatăl L-a trimis în lume,
Să se nască și să crească,
Să ne mîntuiască.
Păstorii văzînd o zare,
Din cer o lumină mare,
Ei fluerau, îngerii cîntau
Și cu toți se bucurau.

COBORÎA COBORÎT

Coborît-a coborît, ziurel de zi
Îngerul Domnului sfînt, ziurel de zi.

La păstori în Viflaim, ziurel de zi,
Aproape-n Ierusalîm, ziurel de zi.

Păstori l-au întregat, ziurel de zi,
Ce veste ne-aduci în sat? ziurel de zi.

Veste bună voi vesti, ziurel de zi,
De voi toți vi-ți veseli, ziurel de zi.

Pe la cîntători, țîrziu, ziurel de zi,
Maica sfîntă născu fîu, ziurel de zi.

L-a născut pe fîn curat, ziurel de zi,
Și-i a lumii împărat, ziurel de zi.

NOI ÎN SEARA DE CRĂCIUN

Noi în seara de Crăciun
Lăudăm pe Cel Prăcînt,
Bun ești Doamne, bun.

Domnul lui Iisus Hristos,
Colindăm colind duos
Bun ești Doamne, bun.

Noi umblăm să împlinim
Obiceiul din bătrîn,
Bun ești Doamne, bun.

Obicei de colindat,
Pe la case de urât
Bun ești Doamne, bun.

VESTE MINUNATĂ

(Continuare din pag. 1-a)

Dar minunea n-o poate face nimeni din lumea noastră. Cine o poate totuși face, dacă s-a făcut? Numai o intervenție de Sus, o intervenție a lui Dumnezeu care lucrează după alte legi, și decît ale firii, și decît ale gîndirii omenești. Numai El poate ieși din legile noastre, și numai cînd vrea El, cînd are motive s-o facă. Și cînd așa ceva se întîmplă, evident că nu putem avea altă atitudine decît aceea a Sfîntului Ioan Gură de Aur: *ne uimim și ne minunăm! Și dăm slavă lui Dumnezeu. Și îl recunoaștem ca Atotputernic, Creator și Minunat. De aceea cîntăm: „Minunat este Dumnezeu!”*

„Vestea minunată” de azi, despre un eveniment întîmplat ca azi în Betleem, nu este despre o naștere oarecare, ca a unuia dintre noi. E Nașterea Fiului lui Dumnezeu, unul din Treime, venit printre noi spre a ne aduce învățătura de Sus despre Dumnezeu, despre noi și despre felul cum trebuie să trăim pe pămînt, ca să moștenim Împărăția Cerurilor. Este o minune. Ceva ce nu pot face oamenii. Ceva ce n-ar fi putut decide oamenii.

Minunea evenimentului, așadar, aceasta este: că Cel ce s-a născut a fost Fiul lui Dumnezeu trimis de Tatăl, prin propria Sa hotărîre. Asemenea eveniment nu se mai întîmplase niciodată în istorie. Dumnezeu mai vorbise oamenilor, prin îngeri, prin cuvîntul Său precum lui Moisi din rugul aprins, prin profeți, dar nu venise niciodată să fie văzut, să se poată sta de vorbă cu El față către față. Evenimentul petrecut la Betleem a fost unic. Atît de mare, atît de neașteptat, încît o mare parte din contemporani nici nu L-au crezut pe Cel ce s-a prezentat drept Fiul lui Dumnezeu, și L-au răstignit pe cruce. Au socotit că e o pretenție care jignește pe Dumnezeu. Și astăzi minunea venirii lui Dumnezeu, ca om, printre oameni, e pentru mulți greu de înțeles. Pentru noi însă, cei ce avem credință, nu e greu de înțeles, pentru că noi știm că așa ceva trebuia să fie, că a fost împlinirea unei făgăduințe a lui Dumnezeu. Iată textul promisiunii făcute cu o mie cinci sute de ani înainte de Nașterea Domnului: „Nu va lipsi sceptrul din Iuda, nici toiag de cîrmuitor din coapsele lui, pînă ce va veni Împăciuitorul. Căruia se vor supune neamurile” (Facere 49, 10).

Să observăm în această profecție rostită de patriarhul Iacov, că deși se adresa numai fiilor săi, cei din care se vor alcătui triburile care vor forma poporul lui Israel, totuși le spunea că Celui ce va veni „I se vor supune toate neamurile”. Așadar, nu va veni doar pentru poporul iudeu. Iată de ce sărbătoarea Nașterii este a tuturor creștinilor, de orice neam ar fi ei, din orice colț al lumii! De altfel, Mîntuitorul așa s-a și prezentat: „Eu am venit ca lumea viață să aibă”. Deci toată lumea.

Nouă celor credincioși ne vine ușor să-L primim, pentru că știm dinainte că va veni, știm unde se va naște și din ce neam. Încă proorocul Miheia spusese: „Și tu, Betleeme, pămîntul Iudeii, nicidecum nu ești mai mic între domniile Iudeii, căci din tine va ieși Stăpînitor, iar obîrșia Lui este dintru început, din zilele veșniciei” (Miheia 5, 1).

E impresionant și uluitor faptul că aceste proorocii s-au întîmplat întocmai. Mîntuitorul se va naște chiar în Betleem. Sfîntul Ioan Gură de Aur spune că Dumnezeu i-a dat anume în gînd împăratului August să ordone recensămîntul din acea vreme din Palestina, pentru ca Sfînta Fecioară Maria să vină să se înscrie la locul ei de baștină, adică la Betleem, fiindcă de acolo se trăgea, din neamul regelui David și acolo trebuia să-L nască pe Mesia. Dumnezeu se servește în lucrările Lui de toate mijloacele, cum a făcut și cu acest împărat păgîn de la Roma care, fără să vrea, împlinea de fapt planurile lui Dumnezeu.

Vestea minunată a intrupării Mîntuitorului ni se reia în amintire în fiecare an, ca să ne reinnoim credința în dumnezeirea Sa și să ne reinnoim și viața noastră sufletească, ascultînd de poruncile Lui.

Mîntuitorul ne-a încredințat că El este Mesia, Fiul lui Dumnezeu, prin întreaga Sa activitate și prin învățăturile Sale. Nu le vom putea aminti acum, pe toate, dar cîteva vom aminti totuși, spre a ne întări convingerea că, iată, credința noastră nu este deșartă, ci că avem cele mai puternice motive ca să nu ne îndoim de faptul că El a fost trimis de Dumnezeu spre mîntuirea noastră.

Cine altul ar mai fi putut face minunile pe care le-a făcut El? Învieri din morți, vindecări de orbi din naștere, vindecări pe loc ale leproșilor, boală care nici astăzi nu are leac, vindecări de paralizici și, în sfîrșit, propria Sa învieri din morți, după ce fusese răstignit, mort și îngropat. Mai ales învierea Sa din morți ne dă ultima și cea mai puternică dovadă și convingere asupra dumnezeirii Sale. Despre toate acestea ne-au transmis „veste” martorii oculari, apostolii și mironosițele și mulți alții, care au murit pentru mărturia lor, dar n-au putut să n-o facă. „Nu putem să nu vorbim despre ceea ce am văzut și auzit”, spun Apostolii (F. Ap. 4, 20). Nu moare nimeni pentru un adevăr în care nu crede, de care nu e sigur. Martorii minunilor și al învierii lui Iisus au știut pentru că au văzut, de aceea au plătit bucurăși cu moartea mărturia lor. N-au putut-o nega, ca să-și salveze viața. Căci zis-a Iisus: „Cine mă va mărturisi în fața oamenilor, pe acela îl voi mărturisi și Eu înaintea Tatălui care este în ceruri” (Matei 10, 32).

Cine altul ar mai fi putut învăța așa cum a învățat El? Căci El învăța „ca unul ce avea putere” (Matei 7, 29). Cel care îl ascultau spuneau: „Niciodată n-a vorbit vreun om ca omul acesta”

(Ioan 7, 46). A adus noutăți care au revoluționat lumea religioasă a vremii. Printre acestea, a adus legea dragostei de Dumnezeu, dovedită prin dragostea de aproapele: „Dragoste mai mare decît aceea ca cineva să-și pună sufletul său pentru prietenii săi, nimenea nu are” (Ioan 15, 13). Sau: „Cel ce zice: Iubesc pe Dumnezeu, dar pe fratele său îl urăște, acela-i un mincinos; căci cel ce nu iubește pe fratele său pe care-l vede, cum poate să iubească pe Dumnezeu pe care nu-L vede” (I Ioan 4, 20).

A adus apoi legea iertării: „Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșelilor noștri” (Matei 6, 12), și acea lege de aur pe înțelesul tuturor: „Toate cîte voiți să vă faci vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea” (Matei 7, 12; Luca 6, 31).

Pentru aceste învățături Iisus a pătimit răstignirea și moartea, dar nu a renunțat la ele. A murit pentru ele, pentru ca noi să le înțelegem valoarea și să le urmăm. El a venit și ca să ia asupra Lui păcatele oamenilor și să le răscumpere prin moartea Sa, căci scris este că „prin moartea Lui noi toți ne-am mîntuit” (Colos. 1, 14; Rom. 3, 24). Toate acestea constituie stîlpul pe care s-a clădit o nouă religie: creștinismul. Adus pe pămînt de însuși Dumnezeu, creștinismul e religie dumnezeiască.

Iată de ce e mare minunea Nașterii! Să primim „vestea minunată” a Nașterii, cu reinnoirea credinței noastre în El, în Mîntuitorul, în învățăturile și în jertfa Sa pentru noi. Să fie pentru noi toți prilej de recunoștință și mulțumire față de Dumnezeu. Să ne întoarcem la curăția minții și a inimii copiilor care ne vestesc Nașterea Pruncului cu bucuria primirii printre noi a lui Dumnezeu, făcut ca unul din noi, ca să ne poată vorbi în limba noastră și să-L putem înțelege, ca să nu ne zdrobească cu marea Sa, dacă ar fi venit pe norii cerului, sub chip de ființă supranaturală, care ne-ar fi înspăimîntat, cu care n-am fi putut comunica, cu care nu ne-am fi putut înțelege, și care ne-ar fi anulat libertatea. De aceea a venit sub chip de om, ca să-L putem primi sau să-L putem respinge, să rămînem liberi în opțiunea noastră, dar tot ce a făcut, tot ce a învățat a fost dumnezeiesc, în așa fel încît să ne orienteze precis opțiunea și să fim responsabili pentru ea. Fie ca „vestea minunată” să ne apropie de Iisus și să ne îndemne să optăm pentru El, să-L primim ca pe un oaspeț în învățăturii dumnezeiești și să ne îmbunătățim viața, apropiînd-o și mai mult de povețele ce ni le-a dat El.

Ne apropiem de un an nou. Pe culmea dintre anul care trece și cel care vine, să ne adunăm gîndurile și, cu mulțumire față de cele ce am împlinit în cel ce trece, să ne rugăm ca cel ce vine să fie un an și mai bun, un an de pace, un an de roade bogate din munca ogoarelor, din munca mîinilor în fabrici și uzine, din munca minților care lucrează și creează în tehnică, în cultură și în îmbunătățirea continuă a condițiilor de viață și civilizație.

Vom serba în anul care vine 70 de ani de la Marea Unire din 1 Decembrie 1918, anul marii îndrăznici și bucurii românești, anul care ne-a întregit trupul țării pe vatra vechei Dacii, pămîntul iubit al strămoșilor noștri.

Vom serba tot în anul ce se deschide la 1 ianuarie 140 de ani de la revoluția din 1848, aceea care a avut printre conducătorii și luptătorii pentru dreptul la libertate a Transilvaniei și a națiunii române și pe nemuritorul nostru mitropolit Andrei Șaguna și pe craiul munților Avram Iancu. În mai 1848 s-au rostit acele cuvinte rămase memorabile, care se vor împlini în decembrie 1918: „Vrem să ne unim cu țara”. Tot atunci s-a cîntat pentru prima oară nemuritorul imn al lui Andrei Mureșanu: „Deșteaptă-te române”, pe melodia egală cîntecului, alcătuită de marele Anton Pann sau de elevul său Gheorghe Ucenescu.

Ne vom aminti în 1988 că se împlinesc 300 de ani de la urecarea pe tron a domnitorului martir Constantin Brîncoveanu, care a avut atîtea legături cu Transilvania și care a zidit mînaștirea de la Simbăta și biserica din Făgăraș, spre neuitare că românii de pe ambele versante ale Carpaților una sînt.

Vom sărbători tot în 1988 împlinirea a 300 de ani de la tipărirea primei Biblii românești complete, *Biblia de la București*, la care a ostent și mitropolitul Teodosie al Țării Românești, originar din Vestemul Transilvaniei noastre. Ne vom aminti și de Simion Ștefan, mitropolitul de Alba Iulia care a tipărit în anul 1648 Noul Testament, de la care se vor împlini trei sute patruzeci de ani, și pe care îi vom sărbători cu respect și recunoștință.

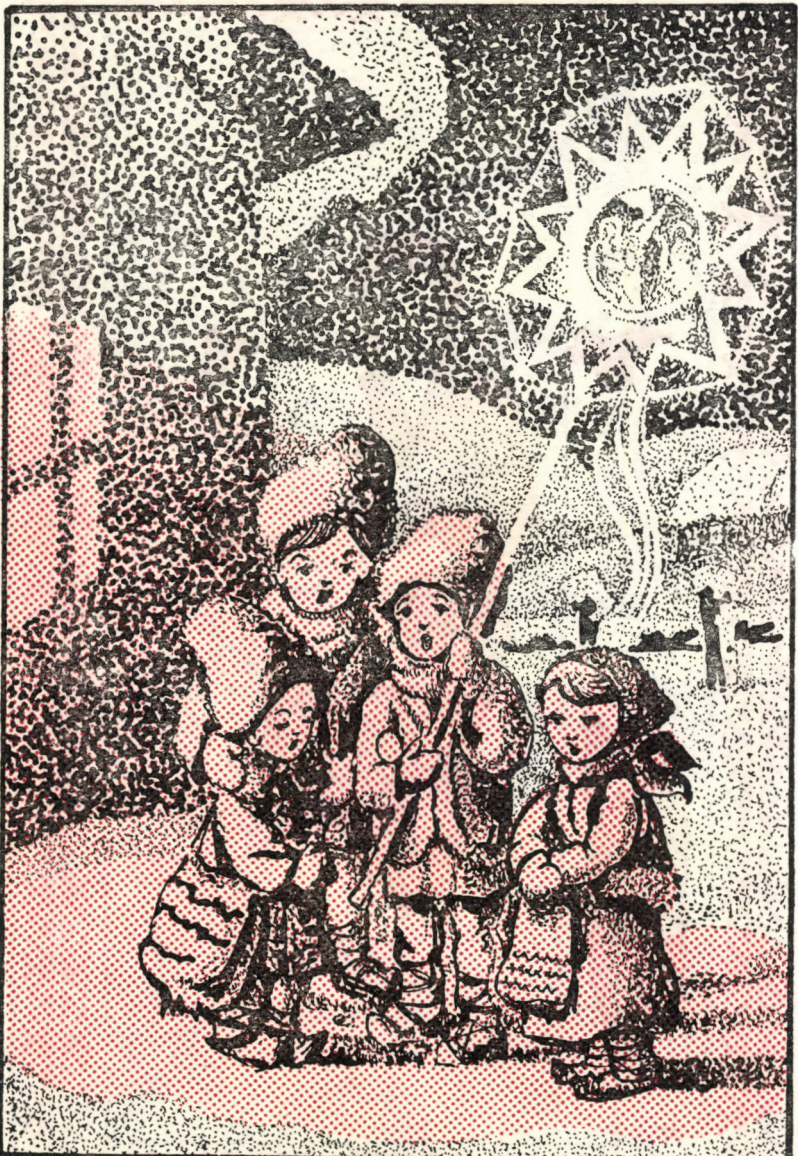
Vom pomeni cu cinstire, în 1988, și amintirea marelui prozator, preotul Ion Agârbiceanu, din Agîrbicium Transilvaniei, de la a cărui moarte se vor împlini 25 de ani și, cu evlavie și sfîntă închinare, vom sărbători 100 de ani de la nașterea acelui mare poet, care ne-a dat cel mai frumos imn al limbii românești, preotul Al. Mateevici, autorul poeziei „Limba noastră”, pusă pe note într-o melodie nemuritoare ca și poezia, de diaconul Alexandru Cristea.

Prin „limba vechilor cazanii, care-o plîng și care-o cîntă pe la vatra lor țărani”, prin această limbă românească ne-am menținut prin veacuri unitatea de neam și de credință, mai ales acolo unde acestea au fost și mai mult amenințate de vitregii istorice care ne-au fost prea adesea potrivnice.

Vom începe șirul acestor sărbători astăzi, cu Nașterea Domnului, și apoi le vom continua cu Anul Nou și cu Boboteaza. Să le cinstim potrivit tradiției noastre de două ori milenare în care

(Continuare în pag. a 4-a)

STEAUA MAGILOR

Evenimentele, care însoțesc nașterea, viața, activitatea și moartea, după firea umană, a Domnului nostru Iisus Hristos, sînt relatate cu exactitate de Sfintele Evanghelii. În special, referindu-ne numai la nașterea și moartea Mîntuitorului, constatăm că aceste două întimplări care marchează dimensiunile cronologice și spațiale ale Logosului Intrupat, sînt însoțite de fenomene specifice, fiecare meritînd tratarea sa aparte. Ne vom opri, deocamdată, numai la steaua magilor, cercetînd circumstanțele apariției și dispariției sale.

Specificarea scripturistică a acestei stele se face numai la capitolul II, 1, 9 din Sfînta Evanghelie de la Matei: „Iar dacă s-a născut Iisus în Betleemul Iudeiei, în zilele lui Irod regele, iată că magi de la răsărit au venit la Ierusalim, zicînd: Unde este regele iudeilor, cel care s-a născut? Că am văzut steaua lui în răsărit și am venit să ne închinăm lui” (Matei II, 1-2). Și mai departe: „Și iată steaua, pe care o văzuseră la răsărit, mergea înaintea lor, pînă a venit și a stat deasupra locului unde era pruncul. Iar ei văzînd steaua, s-au bucurat cu foarte mare bucurie” (Matei II, 9-10).

În Sfînta Scriptură a Noului Testament sînt amintite și alte stele. Așa Apocalipsa Sfîntului Apostol Ioan ne vorbește de un inger cu șapte stele în mîna dreaptă (I, 16), care de fapt sînt cele șapte biserici din Efes, Smirna, Pergam, Tiatira, Sardes, Filadelfia și Laodicea (II și III). De altfel numărul șapte este des folosit de Sf. Apostol Ioan: șapte sfînești (Ap. I, 20), șapte peceti (VIII, 1), șapte îngeri (VIII, 1; XV, 1), șapte trîmbite (XI, 15), o fiară cu șapte capete (XVII, 9). La Sf. Evangelist Matei XXIV, 29, sînt amintite „stele care vor cădea”, tot așa și la Sf. Evangelist Marcu XIII, 25.

Aceste stele nu au caracteristicile stelelor magilor. Ele sînt fixe și aparțin cerurilor sau viziunilor Sfîntului Apostol Ioan, așa după cum se precizează în Sfintele Scripturi. Steaua magilor vine de la răsărit și merge spre apus, călăuzind pașii călătorilor care se tin după ea din depărtările din care porniseră. Tradițiile creștine cuprind și acest fenomen de la nașterea Domnului nostru Iisus Hristos, adăugînd multe amănunte care trebuie să fie coroborate cu datele precise ale Sfintei Evanghelii de la Matei.

După aceste tradiții, într-adevăr steaua vine de la răsărit și este un fenomen care a umplut de multă mirare, ba chiar de spaimă populațiile din acea vreme, deasupra cărora mergea steaua. Această stea a fost văzută și de astronomii acelor vremuri de pe turmurile lor de strajă sau de pe înălțimi. Asemenea turnuri sînt cunoscute în Sfînta Scriptură, dintre care cel mai vestit este Turnul Babel (Geneza XI, 9). Pe lângă rosturile sale religioase, acest turn, ca și celelalte, avea și menirea de a se observa stelele, în general cerul, unele popoare identificînd planetele cu zeițele lor. Este explicabil ca acești cititori în stele să fi observat apariția unei noi stele. De obicei, aceste fenomene cerești anunțau, după părerea celor vechi, diferite evenimente negative sau pozitive pentru omenire. De astă dată era însă o „împlinire a timpurilor”, așteptată de cunoscătorii tradițiilor religioase.

Mesianismul nu se poate reduce numai la Tîra Sfîntă, cucerită de curînd de romani și numită Palestina.

Evenimentele istorice, declanșate mai ales de cuceririle romane, determinară o anumită psihoză în Orient. Desfrînată cea mare, numită Babilonul, umbind beată de singe pe o fiară cu șapte capete și cu zece coarne (Apocalipsa XVII, 1-18), așa cum o vedea nu numai Sf. Apostol Ioan, trebuia să piară, pentru a veni „un cer nou, un pămînt nou și un Ierusalim nou” (XXI, 1-2). Era vizată, profetic, Roma cezarilor, stăpînă peste toate popoarele din jurul Mării Mediterane. O imensă sete de eliberare domina în acest imperiu sclavagist, iar semnele apariției unui izbăvitor erau așteptate pretutindeni, bineînțeles mai mult de cei care căzuseră sub jugul roman.

Acum se întîmplă și evenimentul intrupării Logosului, în zilele cînd a „Jesit poruncă de la cezarul August să se înscorie toată lumea” din vestul imperiului roman, avînd drept principal scop formarea armatei imperiale (Luca II, 1). Ca originarii din Betleemul Iudeiei, Maica Domnului și logodnicul Iosif au călătorit și ei în localitatea lor, iar Precurata Feocioara Maria a născut într-un staul de vite, unde s-au adăpostit, toate hanurile fiind ocupate de cei ce veniseră la recensămintul, controlat de legatul Siriei Quirinus de care aparținea și Iudeea.

În momentul nașterii, s-a arătat pe cer steaua magilor. Ea a apărut la hotarele imperiului roman. Ideea mesianică era răspîndită pînă departe. Mai mult sau mai puțin estompată, speranța aceasta își păstrează premisele sale esențiale.

Cei trei magi, așa fiind numiți astronomii acelor vremuri, care nu citeau numai în stele ci erau cunoscători și ai religiilor din jur, precum și ai graiurilor mai de seamă, dintre care nu excepțăm abracă ca profesii mesianice, văd această stea și o interpretează favorabil. Ei cei dintîi sînt mărturisitorii nașterii lui Mesia, cît timp ceilalți cunoscători ai Legii Testamentului Vechi nu au legat ivirea stelei pe cerul Tîrii Sfînte de nașterea Mîntuitorului.

Tradiția le-a pus și nume celor trei magi: Gaspar, Melchior și Baltazar. Numele acestea nu mai fuseseră folosite, pînă ce le scoate în relief tradiția. El vin din timpurile unde s-a arătat pentru prima dată steaua. Gaspar ar veni dinspre Agra și Delhi; Melchior din Lahore și Kandahar, iar Baltazar din Shiraz și Bagdad. Steaua l-a condus mai întîi pe Gaspar, care a luat contact cu Melchior, apoi au călătorit mai departe amîndoi, luîndu-l cu ei și pe Baltazar.

Unii oameni de știință și unii teologi au căutat să explice acest fenomen meteoric, identificîndu-l cu o cometă. Mai întîi marele astronom și matematician Johannes Kepler (1571-1630) a crezut că poate preciza că o astfel de cometă a evoluat pe cerul oriental la nașterea Domnului Iisus Hristos, ipotetăz însoțită și de teologul Ioan Mihăilescu viitorul mitropolit al Moldovei.

Steaua magilor n-a fost însă un fenomen meteoric natural, explicabil prin cauzalitățile astronomice. Ea n-a fost nici o cometă, nici o planetă sau vreun altfel de corp cereesc existent. Ea a fost, într-adevăr un fenomen, petrecut în timpul nașterii Mîntuitorului, dar are alte coordonate. La nașterea lui Iisus Hristos, se deschid cerurile, se arată îngeri, o oaste ce

(Continuare în pag. a 4-a)
Pr. prof. Dr. Petru Rezuș

DARUL BETLEEMULUI — darul păcii

Marele dar pe care ni l-a adus Betleemul este Pruncul Sfînt, Mîntuitorul lumii. Care, după cum spune Sf. Atanasie cel Mare, „S-a făcut om, ca pe om să-l ridice la înălțimea dumnezeirii. („Despre Intruparea Cuvîntului“).

De minunea petrecută acum două mii de ani, în zilele cezarului August al Romei, s-a făcut părtașă întreaga făptură umană și întreaga zidire, căci prin Intrupare a fost desfrînată pentru veci domnia păcatului, și a morții care plana asupra vieții lumii, de la Adam încoace.

Prin nașterea Pruncului Sfînt în Betleemul Iudeii, umanitatea noastră a îmbrăcat veșmint nou căci pentru aceasta: „s-a desțernat Iisus Hristos pe Sine, chip de rob luînd, făcîndu-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflîndu-Se ca un om, și s-a smerit pe Sine... pînă la moarte — și încă moarte pe cruce” (Filip 2, 7-8), pentru ca noi să ne reînnoim întru El.

An de an, în noaptea sfîntă a Nașterii Pruncului Iisus, peste casele noastre coboară o pace sfîntă, o liniște de taină bucuria negrăită trăită de contemporanii săi acum aproape 2000 de ani. În seara de Crăciun grîile rămîn în umbra zilei care a trecut, și de undeva, dintr-o altă lume se revarsă peste noi pacea senină, vestită de îngeri la Nașterea dumnezeiescului Prunc: „Mărire întru cel de sus lui Dumnezeu, pe pămînt pace și între oameni bună voie”.

Această pace nu o dă numai lumina pomului de Crăciun care luminează fețele copiilor, nici prăgătirile care se fac pentru a întîmpina sîrbătoarea, ci ea coboară de sus, de undeva și izvorăște din credința noastră neștrămutată, că în acea noapte S-a născut Izvorul darurilor nesfîrșite pentru acel ce primesc cu credință pe Cel născut în ieslea săracă a Betleemului dar și în peștera sufletului nostru.

Vestea cea mare ne-o aduc glăsurile cristaline ale colindătorilor, acelea care străbat în noaptea de Crăciun de la o margine la alta a satului românesc, ducînd la fiecare casă urarea strămoșească și versul închinat noului născut:

„În coliba păstorească,
Vrut-a Domnul să se nască
Fiul Său cel Sfînt,
Nouă pe pămînt
Să ne mintulască”.

De Crăciun bucuria celor mari e împărtășită și celor mici care așteaptă pe Moș Crăciun cu desaga plină:

„Prin orașe și prin sate...
Mai ales copiii spun,
Că din țări mai departe
Vine iarăși Moș Crăciun.

Nu mai pot de bucurie,
Și-l așteaptă toți cu drag,
Să le dea vre-o jucărie,
Sau covrigi cîte-un șirag”.

Vorbînd despre darurile aduse prin Nașterea Pruncului Iisus, Sf. Atanasie cel Mare zice: „Dumnezeu este bun, mai bine zis Izvorul a toată bună-tatea... El s-a miostivit de neamul oamenilor de pe pămînt”... Într-adevăr plînatăta acestor daruri pe care ni le-a adus Intruparea Mîntuitorului, darul cel mai de pret este răscumpărarea noastră din robia păcatului și a morții, prin jertfa Sa, pacea pe care ne-a dăruit-o și fericită comuniune de viață în credință stră-bună, în slujirea față de semenii noștri, avînd calitatea de frați ai Săi și filii ai aceluiși Părinte Cereesc. Prin acest nepretuit dar omul se face părtaș în lume de o demnitate nouă; căci robia lui a luat sfîrșit și are curaj să se adreseze lui Dumnezeu ca fiu și frate al Fiului lui Dumnezeu, cu cuvîntul „Avva-Părinte” (Rom. 8, 15).

An de an ne astîmpărăm setea la fîntina duhovnicească a dumnezeiestor Scripturi. În această noapte sfîntă, în care Dumnezeu a făcut omenirii minunatul dar al nașterii din pîntecel feciorenic al Mariei, a Fiului Său, din „plînatăta Cărui noi toți am luat, și har peste har” (In. 1, 16). Și an de un mesaj divin al înfrățirii oamenilor în pacea dăruită sufletelor noastre de Pruncul Divin, devine tot mai actual, chemînd omenirea la realizarea frățietății, a comuniunii de dragoste cu Dumnezeu și întreolaltă.

Fie ca darul Betleemului să ro-dească în gîndurile și în sufletele noastre ale tuturor pentru sălășluirea în lume a păcii, a iubirii și a buneii voiri hărăzite nouă de Nașterea Domnului Iisus. Căci „Pacea și dragostea și celelalte asemenea prin murirelor lor chiar ne sfîtuiește să rămînem în ele, căci sînt proprii lui Dumnezeu”, ne spune Sf. Grigorie de Nazianz și ele sînt folositoare nouă tuturor.

Bucurîndu-se de aceste daruri revărsate peste omenire prin Nașterea Domnului Hristos, luminate de supremul dar al lui Dumnezeu, Pruncul nou născut Iisus Hristos, să-L întîmpinăm și în acest an cu toată căldura inimilor noastre exprimînd în versul dulos al colindelor strămoșeasca bucurie creștină:

„Astăzi s-a născut Hristos
Mesia chip luminos
Lăudați și cîntați,
Și vă bucurați”.

Făcîndu-ne părtași vestirii îngerești dorim ca slăvitul Praznice al Nașterii Domnului să coboare asupra noastră pacea și liniștea mult dorită de suflete, iar Anul Nou 1988 să ne aducă sănătate fericire și întru toate bună sporire.

EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

Valori poetice și teologice în slujbele dinainte de Crăciun

Evlavla creștină ortodoxă se revarsă atît de bogat în sfintele sîrbători, încît pentru prăznuirea unui eveniment de însemnătate religioasă credincioșii simt trebuința de-a anticipa marile sîrbători cu cîte una sau mai multe zile. Dar nu se pot nici despărți deodată de frumusețea și sfîntenția sîrbătorii, ci încă o zi, sau chiar mai multe, ei continuă să-și hrănească sufletul cu cîntări și citiri în caracterul sîrbătorii. Toate aceste „înainte-sărberi” și continuări ale sîrbătorilor sînt consemnate în cărțile noastre de cult, mai cu seamă în Minei. Să reamintim acum unele poezii imnografice care tin de „Înainte-sărberea Nașterii Domnului”.

Iată, de exemplu, *Luminînda* din 20 decembrie. Ea cuprinde mai întîi un îndemn la cîntare pentru începutul timpului de pregătire sufletească. Înă în demn în cîntare numai cu buzele, ci cu angajarea întregii noastre ființe, antrenînd într-unul nostru mod creștinesc de a vieții. Sau, cum zice *Luminînda*: „să aducem cîntări cu credință în înaintea prăznuirea Nașterii”. De ce să facem astfel? Pentru că să ne pregătăm. Căci „Cel ce este mai înainte de veci, Hristos, vine și se apropie de Betleem, să se nască din Feocioara ca om și să se arate Prunc înfășat în scutece”.

Sau un *tropar* din cîntarea a 8-a a canonului din 22 decembrie, deci cu trei zile înainte de Crăciun. Este o admirabilă expunere a condițiilor fără de care nu se poate realiza unitatea de concepție teologică și de credință, adică cea „una împreună cugetînd”. Prima condiție a unității o constituie urmarea poruncii dragostei. „De legea dragostei tînuindu-ne, duhul iubirii de frați să-l primim”. Este ceea ce exprimă și îndemnul Liturghiei: „Să ne iubim unii pe alții, ca într-un gînd să mărturisim”. Adică, prin iubire, la unitate.

A doua condiție premergătoare și însoțitoare a unității este pacea între noi toți, sau, cum zice troparul: „Unul cu altul pace avînd”. De ce dragoste, pace și — în final — unitate? Ca să pregătim terenul sufleteșc în mod corespunzător. Pentru că însuși „Stăpînîl păcii, Hristos, vine să împace toate și să mintulască”. Ce admirabilă motivare!

Deosebit de frumoasă este paralela pe care o face *Sedaina* din aceeași zi, între aurul, smirna și tîmle pe care magii din Persia le-au adus Pruncului, și nădejdea, credința și dragostea care I se cuvîn din partea noastră. Simbolismul care transpare aici este subtil. Dar iată însuși textul *Sedinei*: „Din Persia împărății aur, smirna și tîmle au adus de demul împăratului Celui ce S-a născut (rămînînd) și Dumnezeu. Iar noi acum, mai înainte prăznuind nașterea Lui, cu bună cînstire să-I aducem din suflet: nădejde, credință și dragoste, lăudînd Feocioara”.

De ce nu în ordinea: credință, nădejde și dragoste, ca la I Corinteni, 13, 13? Probabil pentru că aurul are întrebuințare mai mult lumească, în timp ce smirna și tîmle au aproape numai funcțiuni liturgice. Nădejdea (simbolizată de aur) poate fi și cu privire la obiective lumențe. Înă credința și dragostea mai ales dragostea față de Dumnezeu) au numai însemnătate morală, religioasă. Deci, în ordine moral-creștină: nădejde, credință și dragoste, cu semnificație simbolică în aur, smirna și tîmle. Ca în *Sedaina*.

În schimb *Luminînda* tot aceeași zi aduce în mintea noastră un adevăr paradoxal și, tocmai pentru aceasta, auroleat în taină. Este adevărul că, născîndu-Se din Feocioara, Dumnezeu-Fiul cel supratemporal, se înscrise și în curgerea timpului. După ce face un emoționant îndemn la evlavie și „frică”, *Luminînda* motivează: „că

acum vine la ușa (la ușa inimii) împăratul cel fără de început, ca om, sub ani, (ani care au început) înnoind firea cea căzută din Eden”. (Din rai)

Elemente contrastante intrunește și troparul al doilea din cîntarea a 8-a a canonului din 23 decembrie. Anume că, născîndu-se prunc, Dumnezeu-Fiul ne *îmbogățește*, însă El *sărăcește*. Ne *îmbogățește*, deoarece, făcîndu-se om, noi oamenii dobîndim un Frate care ne îndreptăză moral. Înă pentru aceasta Fiul lui Dumnezeu ce smereste; se micșorează. Sau, cum — plastic — spune troparul: „Stăpînul, îmbogățîndu-ne pe noi cu toată îndreptarea, sărăcește, născîndu-Se și culcîndu-Se în iesle”.

Penultimul tropar al cîntării a 8-a a Utreniei din 24 decembrie ni-l prezintă pe om într-o desfrățătoare ipostază. Omul a căzut din această ipostază, dar a redobîndit-o, prin Hristos, ajungînd iarăși „grădinar al pomilor nemuritori”.

Să analizăm acum conținutul unei cîntări de după sîrbătorearea Nașterii Domnului. De exemplu, cel al încheierii stîhiorilor din „Doamne strigat-am”, din 28 decembrie. Aici ni se prezintă o adevărată răsturnare a unor stări. Sârpele (diavolul), care mai înainte învînsese pe Eva în rai, acum este „surpat”, adică învînat. Pentru că pe aceea „care mai înainte a amăgît-o” adică pe femeie, acum o vede săltată în cea mai înaltă stare, aceea de a fi „Maica Ziditorului”. Femeia, care prin Eva „a fost pricinuitoarea morții a tot trupul, se face înăpătoare mîntuirii a toată lumea, prin Născătoarea de Dumnezeu”.

Bineînțeles, comparațiile poetice, metaforele și cugetările teologice cu privire la Nașterea Domnului culminează în slujbele din însuși ziua Sîrbătorii. Tocmai pentru aceasta ele ne sînt mai cunoscute. Și totuși, atît de mult simțite!

Pr. conf. Gheorghe Șotma

Începuturile vieții creștine la români (III)

Aminteam în numerele anterioare ale T.R. de începutul vieții creștine pe teritoriul dintre Dunăre și Mare anexat la provincia Moesia Inferior încă din anul 46 după Hristos și care, în anul 297, s-a constituit într-o provincie aparte, numită Scythia Minor. Datorită predicii Sfîntului Apostol Andrei ca și zelului misionar de care vor fi dat dovadă episcopii și preotii rînduși de el, apoi de urmașii lor, noua religie creștină a cunoscut aici o stare de înflorire mai mare decît în teritoriile nord-dunărene. Ne-o dovedește faptul că în cursul persecuției dezlănțuite de împăratul Dioclețian (284-305) împotriva creștinismului, care se confruntau cu religia oficială, actele martirice sau martirologiile înregistreză un număr impresionant de martiri tocmai în noua provincie. Ei proveneau din medii diferite: slujbitori ai Bisericii, funcționari de stat, ofițeri și soldați, chiar țărani, tineri și bătrîni, bărbați și femei. De pildă, la Durostorum (în Moesia Inferior, chiar la hotarul cu Scythia) au suferit martiriul în anul 298 soldații Pasicrat și Valention, Marțian și Nicandru, veteranul Iuliu. În satul Invecinat, Ozobia, au fost decapitați, la 28 aprilie 304, credincioșii țărani Quintilian, Maxim citețu și Dadas (ultimul pare să fie dac). La Tomis au murit ca martiri episcopul Etreim, în jurul anului 300, iar prin anul 320-323, sub împăratul Licinianus, martiri Macrobu și Gordian, originari din Asia Mică, localității Hell, Lucian, Zotic, frații Argeu, Narcis și Marcelin, probabil episcopul de atunci Tit (Titus) și alții. La Axiopolis (Cernavoda de azi) au îndurat moarte mucenicească, probabil prin anul 303, Chiril, Chindreas și

Tasius (sau Dasius), la Halmyris (azi Dunavăț, pe brațul Sfîntului Gheorghe al Dunării) au pătimit, probabil în anul 298, preutul Epictet și tînărul său convertit Astion, refugiați aici din Asia Mică pentru credința lor, la Noviodunum martirii Flavian și Filip. Pătimizea multora dintre aceștia o cunoaștem din așa numitele „acte martirice”, scrise la scurt timp după moartea lor, acestea fiind cele mai vechi lucrări scrise pe teritoriul țării noastre.

Săpăturile arheologice efectuate în anul 1971 în localitatea Niculiței, jud. Tulcea, în apropiere de fostul oraș Noviodunum, au dus la descoperirea moaștelor a patru martiri necunoscuți pînă atunci: Zoticos, Attalos, Kamasis și Filippos, aflate într-o criptă funerară sub altar (ulterior s-au mai descoperit resturi din moaștele a doi martiri). Aceștia sînt singurele moaște de martiri descoperite în țara noastră (azi depuse în biserica mănăstirii Cocos).

Din momentul ce au îndurat moarte de martiri atîția ierarhi, preoți și credincioși de rînd, înseamnă că noua învățătură era adînc înrădăcinată în conștiința acestora, dar în același timp se desprinde constatarea că acolo existau episcopi și preoți care să predice pe Hristos și să boțeze pe cei ce voiau să vină la El. Și pentru că Tomisul era metropolă provincială, era firesc ca acolo să-și fi desfășurat activitatea un episcop, poate chiar de la Sfîntul Andrei. Este regretabil că pînă în jurul anului 300 nu cunoaștem numele nici unuia dintre ei. Episcopii *Evanghelicius*, *Efrem* și *Tit* sînt consemnați în Actele martirice scrise îndată după săvîrșirea din viață a martirilor respectiv. Isto-

ricul bisericesc Eusebiu din Cezareea — în lucrarea sa „Despre viața împăratului Constantin” — scria că la primul Sinod eumenic „nici schitanul nu lipsea din ceață”, deci un episcop din Scythia Minor, care nu putea să fie decît cel din Tomis. Prezența lui la Sinod nu poate fi pusă la îndoială, căci Eusebiu era martor ocular al evenimentelor, el însuși participînd la Sinod.

Abia în anul 369 întîmînim un nou episcop, cu numele *Vetravion*, probabil un capadocian, care a apărut dreptă credință, chiar în biserica sa, în fața împăratului arian Valens din Constantinopol. El a trimis, după vreo cinci ani, moaștele Sfîntului Sava, cel înecat în Buzău în 372, la Sfîntul Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareei Capadociei. Însoțite de o „Scri-soare a Bisericii din Gothia către Biserica din Capadocia”, care, de fapt, era actual său martiric. *Vetravion* a fost trecut între sfînti, prăznuit la 25 ianuarie. Un episcop *Gheorontie* (Terentie) a participat la lucrările Sinodului II eumenic din Constantinopol, în 381, pe care împăratul Teodosie cel Mare l-a îndatorat să vegheze la păstrarea nealterată a Ortodoxiei în Scythia Minor. *Teofim I*, trecut între sfînti (prăznuit la 20 aprilie), era autor de lucrări teologice și prieten al Sfîntului Ioan Gură de Aur; a încercat să facă misiune creștină printre hunii, care tocmai atunci au ajuns la Dunăre. În secolul al V-lea sînt consemnați în izvoare istorice episcopii *Timotei*, participând la lucrările Sinodului al III-lea eumenic de la Efes din 431.

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Mircea Păcuraru

DARUL MAGILOR ȘI IUBIREA LUI DUMNEZEU

Relatarea biblică despre Întruparea Fiului lui Dumnezeu face amintire, între altele, și despre venirea celor trei magi de la răsărit să se închine dumnezeiescului Prunc.

El au venit din țările lor îndepărtate, de la Răsărit, fiecare de la poporul lui, cu credințele și obiceiurile lor. Au venit călăuziți de o stea, necunoscută și nevăzută de ei până atunci, deși ei erau „cetitori” în stelele de pe bolta cerului. Au venit să aștepte pe noul împărat, pe Mesia așteptat de toate popoarele. Au venit pe drumuri diferite. Cu cât se apropiiau de Ierusalim se apropiiau și drumurile lor, unul de altul; se apropiiau și gândurile și idealurile lor cu cât se apropiiau mai mult de Hristos.

O ultimă încercare de trecut avuseră în calea lor când au ajuns la Ierusalim. Steaua a devenit nevăzută, conducerea revelației naturale spre Hristos se estompează, ca să facă loc conducerii de către revelația supranaturală. Întrebând într-o parte și alta despre locul și data nașterii lui Mesia, li s-a spus din proorocie că locul este Betleem. Astfel călăuziți, au mers, cu toată opritărea lui Irod, până la micul oraș Betleem, care nu e departe de Ierusalim și acolo „au văzut pe Prunc împreună cu Maria, mama Lui și căzînd la pămînt, s-au închinat Lui și deschizînd vistierile lor, i-au adus lui daruri: aur, tămîie și smîrînă.” (Matei II 11).

O întrebare firească se pune: De ce au venit acești magi, reprezentanți ai înțelepciunii și puterii omenești din îndepărtatele lor țări la Betleem tocmai în acest timp? Și de ce au adus ei daruri atât de prețioase Pruncului Iisus?

La prima întrebare ne răspunde cuvîntul Scripturii: Au venit să I se închine dumnezeiescului Prunc. Înțelepciunea minților lor, în dorul ei de lumină, adevăr și mîntuire, li călăuzea spre Acela ce avea să zică despre Sine: „Eu sînt lumina lumii, Cel ce vine după Mine nu va umbla întru întineric.” (Ioan VIII, 12). „Eu sînt Calea, Adevărul și Viața” (Ioan XIV, 6). Ei căutau „mîntuirea” pe care nimeni nu le-o putuse da pînă atunci. Ei căutau revelația supranaturală care să le descopere taina mîntuirii, a întoarcerii acasă în Împărăția lui Dumnezeu.

Dar de ce au adus ei daruri atât de prețioase unul Prunc, mic și necunoscut pînă atunci?

Prin darurile lor, magii preînchipuiau vesteau dinainte cele trei mari misiuni pe care le va împlini Domnul nostru Iisus Hristos pentru mîntuirea oamenilor.

Aurul indică misiunea Lui împărătească, tîmăia era simbolul slujirii Lui arhieristice, iar smîrîna va preînchipui misiunea Lui profetică, învățătura pe care El a adus-o oamenilor spre a le arăta calea și razele mîntuirii. Ca niște reprezentanți ai înțelepților lumii vechi, ei vesteau, în felul lor, întreita minune a Domnului nostru Iisus Hristos.

Pe de altă parte, aducînd lui Hristos aceste daruri de mare preț, ei au înțeles că ele capătă o va-

loare deosebită, că nu pot avea o întrebuintare mai potrivită decît aceea de a le afierosi, a le oferi Fiului lui Dumnezeu, venit între oameni, tocmai ca să dea o valoare veșnică vieții și bunilor pămîntene.

El au arătat prin această afierosire, adevărul că bunurile materiale, capătă o valoare deosebită numai dîndu-le o folosire mai înaltă, numai dacă ele sînt puse în slujba oamenilor.

Valoarea reală și adevărată a bunurilor materiale, oricît de prețioase ar fi ele, nu poate fi despărțită de scopul în care sînt întrebuintate. Fără o întrebuintare a lor în scopuri mai înalte, spre binele oamenilor, ele devin primejdioase, acaparează, anulează persoana omului și îl duc în robia patimilor ucigătoare.

Folosite numai pentru împlinirea unor porniri egoiste „sau pentru scopuri de distrugere ale sîn. zvoare ale urei și neînțelegerii între oameni și popoare. Ele generează războaie. Prin darurile pe care le-au adus magii lui Hristos se cuvine să înțelegem că locul înțînării dintre oameni și popoare îl avem prin și în Hristos, prin învățătura Lui și prin darul cel mare al iubirii de Dumnezeu și de oameni adus de El.”

Întruparea Cuvîntului lui Dumnezeu ne descoperă marea adevăr al învățături creștine că „Dumnezeu este iubire”.

Iubirea este de la Dumnezeu, este energia necreată prin care Dumnezeu se face cunoscut oamenilor, prin care oamenii devin copii ai lui Dumnezeu prin har. Dumnezeu a creat lumea din iubire și nu a lăsat-o la voia întâmplării, nu s-a departat de ea și nu l-a lăsat pe om singur, ci a iubit-o și o iubește cu o „iubire veșnică” La „plinirea vremii” din iubire a trimis în lume pe Unul Născut Fiul Său ca să mîntuiască neamul omenesc. „Așa de mult a iubit Dumnezeu lumea încît pe Fiul Său, Cel Unul Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piardă, ci să aibă viață veșnică” (Ioan III, 16).

Iubirea lui Dumnezeu față de lume nu are sfîrșit. Hristos este împreună cu oamenii, precum a spus Apostolul: „Iată Eu cu voi sînt pînă la sfîrșitul veacurilor” (Matei XXVIII, 27).

În aceasta se arată adevărul că Dumnezeu este iubire. „Cînd a venit în lume Fiul lui Dumnezeu, Cel ce era din veșnicie cu Tatăl, atunci s-a arătat în mod desăvîrșit iubirea lui Dumnezeu.”

Întru aceasta stă bucuria Crăciunului că Fiul lui Dumnezeu a venit în lume „să se nască și să crească, să ne mîntuiască”.

Astfel dorința omeniului după Dumnezeu s-a împlinit prin Nașterea Domnului. Nu mai sîntem singuri. Nu mai sîntem orfan. „Dumnezeu este cu noi” precum spune Psalmistul David. Cerul s-a deschis și oamenii au puterea de a primi iubirea lui Dumnezeu. „Dumnezeu a sădit în om, spune Sf. Vasile cel Mare, puterea iubirii care multiple iubiri

rea divină”. Iar „dacă Dumnezeu astfel ne-a iubit pe noi și noi sîntem dator să ne iubim unii pe alții” (I Ioan IV, 11).

Pentru ce a venit Fiul lui Dumnezeu în lume? se întreabă Sfinții Părinți. Și tot ei răspund: Ca să alunge teama de moarte, pentru ca mortul să devină „izvorul vieții noastre”, pentru ca să împace pe om cu Dumnezeu, pentru ca să deschidă „porțile cele închinate ale raiului”, pentru ca să biruiască iubirea.

Iisus Hristos a părăsit slava cerului și a venit în lume, care nu cunoștea pe adevăratul Dumnezeu, ca să arate iubirea lui Dumnezeu și să ia asupra Sa păcatele oamenilor, să arate calea care duce la Dumnezeu. El s-a făcut solidar cu oamenii și a primit moartea pe cruce în locul lor și pentru ei.

În Iisus Hristos iubirea a biruit ura și păcatul, viața a biruit moartea. „Noi iubim pe Dumnezeu, fiindcă El ne-a iubit, cel dintîi” (I Ioan IV, 19).

Dar, adevărata iubire de Dumnezeu, se arată prin iubirea de oameni: „Dacă zice cineva, iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său pe care l-a văzut, pe Dumnezeu pe care nu l-a văzut, nu poate să-L iubească” (I Ioan IV, 20).

De aceea auzim porunca dumnezeiască: „Cine iubește pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său” (I Ioan IV, 21).

Între iubirea de Dumnezeu și iubirea de oameni este o strînsă legătură, nu pot exista una fără cealaltă.

Nu trebuie uitat că iubirea față de oameni se arată mai ales în ceea ce se numește tertarea, tertarea reciprocă, pentru că ea dă naștere la reluarea legăturilor de într-ajutoare între oameni și astfel iubirea nu rămîne numai pe buzele oamenilor ci devine o iubire creatoare de fapte bune. Sfințul Apostol Pavel spune: „Purtați-vă sarcinile unii altora și așa veți împlini legea lui Hristos” (Gal. 6, 2). Iar legea lui Hristos este legea iubirii. El însuși a spus că porunca cea mai mare este: „Să iubești pe Domnul Dumnezeu tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău. Iar a doua: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși. În aceste două porunci se cuprind toată Legea și proorocia” (Mat. XXII, 37-39).

Dacă înainte vreme omenirea doarea cît mai multă lumină și răsună glasul după „mai multă lumină”, în zilele noastre dorința fundamentală a sufletului omenesc este aceea de mai multă liniste, mai multă pace, mai multă iubire.

Iubirea este marea dar adus de Hristos Domnul omenirii. Se cuvine să-I răspundem cu iubirea noastră, cu hotărîrea noastră de a lucra din toată inima pentru răspîndirea ei în lume, de a închina viața noastră, cu toate bunurile ei slujirii lui Dumnezeu și slujirii oamenilor.

† VASILE
Episcopul Oradiei

MOȘ CRĂCIUN

de Octavian Goga

Moș Crăciun cu barbă albă
Moș Crăciun cu traista plină
Vechi stăpîn al de darnic
Al copilării mele

Să cobori și-n seara asta
Sof bătrîn de gînduri bune
Toți te-asteaptă-n sat la mine,
Du-te, du-te Moș Crăciune

Azi la noi în sat te-asteaptă
Toată casa cu lumină
Cu colinde și cu cîntec
Și cu craci, cetățîi de stele

De nu îți-o fi peste mînd
Treci și pe la casa noastră.
Tu, măcar o rază-n suflet
Îi trimite pe fereastră.

VESTE MINUNATĂ

(Continuare în pag. a 2-a)

au trăit, au murit și s-au mîntuit moșii și strămoșii noștri.

Nu vă aplecați urechile la cei ce vor să vă smintescă din credința noastră sfîntă, propovăduită de la Mîntuitorul pînă astăzi în sfîntele noastre biserici. Nu uitați cuvîntul grav și avertismentul foarte serios care vine încă de la Sfințul Ciprian al Cartaginei: *În afară de Biserică nu este mîntuire*. Aici, în Biserica Ortodoxă strămoșească, prin rugăciuni la Mîntuitorul, la Maica Domnului, prin Sfintele Taine și prin Sfînta Cruce, prin mijlocirile Sfinților și prin slujba preoților investiți cu Har de Sus, prin hirotonie de la episcop care o transmite de la Mîntuitorul și Sfinții Apostoli, aici și numai aici este garanția iertării păcatelor și a intrării în Împărăția lui Dumnezeu, dobîndirea mîntuirii. *În afară de Biserică nu este mîntuire*. Sub orice chip al evlaviei ar veni smintitorii, ei nu sînt altceva decît „frați mincinoși”, cum îi numea Sfințul Pavel (II Cor. 11, 26), îndemnîndu-ne să ne ferim de dișii, căci ei au „doar chipul cucerniciei, dar puterea ei o tăgăduiesc” (II Tim. 3, 5). Vin cu Biblia în mînă, dar o tălmăcesc după capul lor, împotriva Bisericii. Nu uitați că și diavolul l-a ispitit pe Mîntuitorul tot cu Biblia în mînă, alegînd texte dezlegate de întregul Scripturii, ceea ce i-a și

spus Mîntuitorul, respingîndu-l ca pe un mincinos.

Semnul cel mai evident că ei nu vin de la Dumnezeu, e că vor dezbinare, cheamă la grupări din afara Bisericii, în slujba lor, nu în slujba Bisericii. Că nu s-a de la Dumnezeu, se vede și din aceea că astfel de grupări s-au înmulțit în unele țări pînă la mai mult de o mie, fiecare luîndu-se după mîntea lui mîndră și răcătăită. Or, se știe că Mîntuitorul ne-a poruncit „ca toți să fie una” (Ioan 17, 21), pentru ca lumea să creadă: „Una, sfîntă, sobornicească și apostolească Biserică”. Dezbinarea duce la neîncrederea în credința creștină, la depărtarea totală a unora de la credință. Noi românii am fost una în credință de-a lungul veacurilor, mai ales în Transilvania, de aceea am rezistat tuturor încercărilor vremelniceilor stăpînitori străini de a ne desființa ca neam, de a ne interzice limba, de a ne schimba credința. Cei care și-au schimbat-o, se știe, și-au pierdut și neamul, și limba și numele.

Fac tututor urare de petrecere în pace și în bucurie a sărbătorii Nașterii Domnului și a celorlalte sărbători.

Primiți colîndătorii care vă vor cînta la ferește: „O, ce veste minunată, în Betleem ni se arată”.

Bucurați-vă toți în Domnul și fiți sănătoși!

STEAUA MAGILOR

(Continuare din pag a 3-a)

reasă, lăudînd și zicînd: Slavă întru cel de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoie” (Luca II, 9, 13-14). La moartea sa, după natura umană, s-a deschis pămîntul: „Și mormîntele s-au deschis și multe trupuri de sfinți adormiți s-au sculat și ieșiră din morminte, după învierea lui, au venit în sfînta cetate și s-au arătat multora” (Matei XXVII, 52-53). Steaua magilor deci aparține fenomenelor extraordinare care însoțesc nașterea Mîntuitorului. Ea era un simbol luminos, ca o stea. Traseul ei este iarăși neobișnuit. Ea conduce pașii cămăleurilor, minate de stăpînii lor, după cum le arăta steaua. De bună seamă că au făcut popasuri, dar steaua nu l-a părăsit, deci a stat și ea pe loc, așa cum va sta și deasupra sălașului Mîntuitorului, indicînd cu precizie locul.

Drumul a fost foarte lung și anevoios. Din momentul acestei nașteri și a apariției stelei, au trecut destule

zile pînă cînd magii au ajuns să I se închine Domnului. Mai întîi, au fost vestiți păstorii de inger (Luca II, 9), iar vestea s-a răspîndit și au venit și alții cu daruri, spunînd ceea ce au zăuziseră despre prunc. Maria păstra toate sa (Luca II, 9-19). Apoi au trecut opt zile și a urmat tăierea împrejur (Luca II, 21). Au urmat zilele curățirii (Luca II, 22), cînd au putut ajunge și magii, după drumul lor anevoios, aducerea lui Iisus la templu. Cînd au ajuns la hotarele Țării Sfînte, magii, în loc să se țină de stea, se rătăcesc și merg la palatul regelui Irod, spunînd pentru ce au venit. Mare le-a fost dezamăgirea, cînd în palatul lui Irod nu-au aflat prunc din nou născut.

Alertat, Irod convoacă pe mai-marii preoților și încearcă să dea de urmele lui Mesia. Acestia îi spun că Mesia se va naște în Betleem (Matei II, 5). Viclean, Irod se interesează de data precisă a apariției stelei, rugîndu-i pe magi să-I anunțe dacă

afară pruncul, fiind hotărît să-l omoare. (Matei II, 7). Ieșînd din palat, iată că steaua li s-a arătat din nou, adică l-a așteptat să și dea seamă că au gresit în socotelile lor. Acum l-a condus la Betleem, unde au avut altă surpriză, aflînd pruncul nou născut cuvintele acestea, punîndu-le în inima într-un staul. Ca niște înțelepți adevărați, ei li recunosc pe adevăratul Mesia, dărînd familiei sfînte conținutul spetelor lor, pe lingă aur, smîrnă și tămîie și alte daruri de mare preț, stufe pentru haine și mijloace materiale pentru Maica Domnului și logodnicul Iosif. Care le-au prins bine pe drumul spre Ierusalim, apoi în timpul fugii în Egipt. Magii și-au făcut datoria lor. Erau oameni în vîrstă, dar știau că acest prunc va schimba fața lumii, cînd va ajunge la vîrsta de 30 de ani, putîndu-și începe activitatea. Din clipa aceea steaua a dispărut Drumul de întoarcere acasă al magilor le era destul de bine cunoscut.

Începuturile vieții creștine la români (III)

(Continuare din pag. a 3-a)

Ioan, considerat de contemporani ca unul din cei mai buni teologi ai timpului, traducător din grecești în latinește, adversar al nestorianismului și monofizismului, Alexandru, participant la un sinod din Constantinopol în 448, care l-a condamnat pe ereticul Eutihie, Teotim II, în 458, apărător al hotărîrilor adoptate de Sinodul de la Calcedon, din 451.

Abia în primele două decenii ale secolului al VI-lea este atestat un nou episcop. Paternus, amestecat în disputele hristologice, iar pe la mijlocul secolului, episcopul Valentinian, un alt teolog de prestigiu, amintit în cadrul disputelor legate de Sinodul V ecumenic din 553.

Vigoarea creștinismului pe teritoriul Scythiei Minor rezultă și din faptul că de aici erau originari cîțiva teologi de prestigiu ai epocii patristice. Între aceștia se numără Sfinții Ioan Casian (c. 360—c. 435), „scît de neam”, cum îl consideră un biograf al său, care a trăit un timp într-o mănăstire de lângă Betleem, apoi în marile așezări ascetice din Egipt, la Constantinopol, la Roma și la Massilia (azi Marsilia, în sudul Franței), oraș în care a întemeiat o mănăstire de călugări și alta de călugărite, dîndu-le rînduiele de organizare monahală din Răsărit. A scris și cîteva lucrări teologice în limba latină: *Conlationes Sanctorum Patrum* („Convorbiri cu părinții), un fel de „Pateric”. *De institutis coenobiorum et de octo principalium vitiorum remediis* (Despre așezămîntele mănăstirești de obște și despre remediile celor opt patimi). *De incarnatione Domini* (Despre Întruparea Domnului), lucrări care îl așează printre reprezentanții de seamă ai literaturii patristice.

Un alt teolog, Dionisie Exiguul sau cel mic (c. 470—c. 545), s-a călugărit într-o mănăstire din Scythia Minor, dar și-a petrecut cea mai mare parte a vieții la Roma, lucrînd în cancelaria papală. Acolo a tradus foarte multe lucrări teologice, haglografice și canonice din grecești în latinește (Despre crearea omului a Sf. Grigorie de Nissa, două scrisori ale Sf. Chiril al Alexandriei, diferite colecții de canoane s.a.). În chip deosebit, menționînd faptul că daco-romanul Dionisie Exiguul a fixat cronologia erei creștine, fiind numărarea anilor de la Nașterea Mîntuitorului Iisus Hristos (754/753 de la întemeierea Romei).

Pe lângă aceștia, au mai trăit în Scythia Minor și alți teologi, cunoscuți sub numele de „călugări scitii”: Ioan Marențiu, autorul unor mici lucrări teologice, Petru Diaconul, traducătorul unor lucrări grecești în latinește, Leonțiu și alții.

Existența altor episcopi, a unor ierarhi, participanți la lucrările primelor Sinoade ecumenice sau locale, apărători ai dreptei credințe în fața învățăturilor eretice și a unor renumiți teologi care au îmbogățit literatura patristică cu lucrări de valoare demonstrează în chip convingător că provincia Scythia Minor și-a adus o contribuție de preț la dezvoltarea și afirmarea teologiei și a vieții creștine, în secolele IV—VI.

Prea Sfințitul Episcop Dr. Vasile Coman al Oradei la 75 de ani

zelul și dragostea pentru Biserică, poporul și patria lor. Prea Sfințitul Episcop Vasile a liturghisit în acești ani pe aproape toate altarale ortodoxe din eparhie. Acolo unde încă n-a apucat să officieze Sf. Liturghie, a săvârșit măcar slujba vecerniei.

Preoțimea pe care o îndrumă i-a înțeles voia și i-a urmat îndemnul. S-au construit în vremea păstoririi P. S. Sale, în întreaga eparhie 37 biserici noi, iar cele reparate și pictate se numără cu sutele. S-au ridicat de asemenea din temelie 154 case parohiale și 4 ofiții protopoești. La centrul eparhial, paraclisul a fost împodobit cu ales veșminte picturală. La fel a fost pictată „catedrala cu Lună” și s-a renovat pictura de la cea de a doua catedrală (Sf. Nicolae). Și celelalte biserici din municipiu au fost, de asemenea, reînnoite și înfrumusețate. S-a zidit un cămin preotesc modern, a fost reutilizat atelierul de luminări și s-a organizat un bobat muzeu bisericesc.

Pe plan cultural-spiritual, P. S. Episcop Vasile a continuat aceeași activitate laborioasă de iscusit condeier. A încredințat tiparului 5 cărți personale: (Cuvintări liturgice, ed. I, Oradea 1975; ed. a II-a — Oradea 1976, 272 p.; Slujind lui Dumnezeu — slujim oamenilor, ed. a II-a, Oradea 1984, 717 p.; Scrieri de teologie liturgică și pastorală, Oradea 1983, 556 p.; Cuvinte pentru suflet. Studii și articole cu caracter pastoral-misionar, ed. I, Oradea 1985, 390 p.; ed. a II-a, Oradea 1987, 419 p.) și a patronat apariția, în editura eparhială, a altor 7 cărți (Ioan Gudea, Ioana Cristache Panaft, Monumente istorice bisericesti din Eparhia Ortodoxă Română a Oradei. Bisericele de lemn, Oradea 1978; Trepte vechi și noi în istoria Eparhiei Oradea. Mărturie-Evocări. Oradea 1980, 474 p.; V. Popeanga și Pr. dr. Gh. Lițiu, Roman Ciorogariu. Studii și documente. Oradea, 1981; din activitatea bisericască a Episcopiei Ortodoxe a Oradei în ultimii două sute de ani (1784—1984), Oradea, 1984; Florian Dudaș, Manuscrisele românești din bisericele Bihorului, vol. I, Oradea 1985; vol. II, Oradea 1986). A publicat mai multe articole în revistele bisericesti din țară și a rămas același constant colaborator la „Telegraful Român”.

Deschis conlucrării ecumenice, P. S. Episcop Vasile s-a dăruit cu responsabilitate și acestei activități promovate de către Biserica noastră astăzi. A fost prezent permanent și în mod activ la conferințele teologice inter-confesionale, iar în ce privește activitatea ecumenică externă P. S. Sale i se datorează în bună măsură studiul actual al dialogului Bisericii noastre cu Biserica Evanghelică din R. F. Germania, fiind de asemenea membru și în comisia de dialog general al Ortodoxiei cu luteranii.

A susținut conferințe în străinătate (Austria, R. F. G., Ungaria) și a întreprins mai multe vizite bisericesti în Statele Unite ale Americii și Canada. A făcut parte din delegația Bisericii noastre care, în vremea patriarhului Justinian, a vizitat Țara Sfință.

Din încredințarea Sf. Sinod, Prea Sfințitul Vasile are în apropiată purtare de grijă vicariatul și parohiile ortodoxe românești din țara vecină R. P. Ungaria, pe care le vizitează adeseori, pe sfintește preoți și lăcașuri de închinăciune.

P. S. Episcop Vasile a acordat neînțecat importanță cuvenită și a sprinjnit substanțial, moral și material, instituțiile de învățământ teologic, în care se pregătesc și viitorii preoți ai eparhiei.

A cultivat relații frățești și de colaborare cu reprezentanții celorlalte culte și naționalități din orașul de reședință al episcopiei.

A dat dovadă de pilduitoare și demnă ținută patriotică cetățenească, ceea ce a făcut să fie cinstit, din partea conducerii statului, cu ordine și medalii.

Munca neîntreuptă, zelul pastoral fierbinte l-au menținut pe P. S. Sa sănătos și în deplină stare puerilor. Rugăm pe Bunul Dumnezeu să-l mărească Prea Sfinției Sale încă ani mulți și rodnic de viață spre a se putea dăru cu aceeași dragoste slujirii Bisericii și poporului nostru.

Pr. prof. D. Abrudan

ISTORIA CULTURII ȘI CIVILIZAȚIEI

Nu e mult timp de când Ovidiu Drimba a publicat masiva lucrare Istoria literaturii universale, în trei volume și iată o nouă realizare de proporții: Istoria culturii și civilizației, vol. I București 1984, 870 p., +109 p. planșe vol. II București 1987, 667 p. Lucrarea este concepută în patru volume, al treilea este sub tipar iar al patrulea stă gata. Lucrarea oferă date esențiale legate de apariția și evoluția marilor civilizații.

Scopul autorului este de a „arăta cum, în condițiile lor istorice concrete, unele popoare au realizat un mod coerent de organizare socială, politică, administrativă, juridică, religioasă, și au exprimat viziunea lor proprie asupra vieții omului, a lumii, formulând un sistem propriu de valori și au creat o ontologie, o metafizică, o etică, o artă, adică tot ațtea forme de cultură prin care au revelat întrebările și opțiunile spirituale, idealurile, așteptările, decepțiile sau refuzările”.

Volumul I cuprinde capitolele: Civilizația și cultura epocilor preistorice, civilizația și cultura mesopotamiană, a Egiptului antic, cea ebraică, persană, indiană, chineză, japoneză, aztecă, incasă, maya, crețană, greacă, etruscă, romană și geto-dacică.

De mai mult interes fiind pentru cititorii noștri civilizația și cultura legată de Sfânta Scriptură a Vechiului Testament, adică cea ebraică, redăm temele acestui capitol: Spațiul geografic, ambianta culturală semită, evrei în Palestina, Saul, David, Solomon, organizația socială și politică, profetii, familia, educația copiilor, alimentația, îmbrăcăminte, locuința, orașele, păstoritul și agricultura, meșteșugurile și comerțul, organizația militară, dreptul, justiția, religia, templele, cunoștințele științifice, medicina, manuscrisele de la Quram, muzica, literatura, influența culturii ebraice.

Valoarea lucrării nu s-ar fi diminuat dacă la Literatură din capitolul civilizația și cultura ebraică, în cap: Influența culturii ebraice, sau cel puțin la bibliografie, între cele 1256 de titluri s-ar fi introdus și autorii români, cadre universitare, care au făcut studii de limbă orientală (arabă, siriacă, asirobabiloniană și ebraică) la cele mai celebre universități ale epocii, sau la fața locului, și care au tradus din limbile orientale. E vorba cel puțin de: Emilian Voiutschi, care a tradus din limba ebraică cartea Proverbelor, însoțită de comentari; Isidor Onciul cu Psalteria — traducere din original și comentari; Vasile Tarnavachi cu: Facerea, Ieșirea, Levitul, Agheu; Silvestru Oct. Isopescu cu: Coranul, Obadia, Iov, Maleahi, Pingerlele lui Ieremia, Efreim-Sirul etc.; Ion Popescu Mălăiești cu: Ioil, Gramatică ebraică în două ediții; Vladimir Prelipceanu cu: Avacum; Dumitru Abrudan, cu teza de doctorat: Creștinismul și mozaismul; Em. Cornișescu, cu teza de doctorat: Descoperiri arheologice, în țara sfântă; Atanasie Negoită cu: Naum, Gramatică ebraică, Arheologie; Mircea Basarab, cu teza de doctorat: Profetul Amos; poetul Ioan Alexandru, profesor de limba ebraică la Universitatea din București cu: Cântarea Cântărilor și Gramatică ebraică, etc.

Reținem din vol. I rolul pe care autorul îl atribuie dacilor în etnogeneza poporului român. Găsim de asemenea urme ale civilizației dacice în portul popular, în artele plastice, în domeniul muzicii populare și de asemenea în limba română.

Toate acestea dovedesc că „populația traco-dacică formează temelia și trunchiul principal pe care s-a greșat și prin care a putut să dăinuieze romanitatea în Balcani și în Carpați, fiind însăși baza etnică-socială a poporului român” (v. I p. 812).

Volumul al II-lea expune cultura și civilizația Evului Mediu, civilizația celților, a popoarelor germanice, cultura și civilizația bizantină, arabă, structurile politice și administrative din Evul mediu, economia rurală, clasele și categoriile sociale, societatea feudală, activitatea comercială, meșteșugarii și tehnologia, corporațiile, or-

ganizarea militară, cruciadele, dreptul și justiția, viața cotidiană, adică aspecte demografice, configurația orașelor, călătoriile pe uscat, pelerinajele, ciclul vieții omului, locuințele, satul, alimentația, îmbrăcăminte, sărbătorile și divertismentele.

E destul de bogat materialul pentru a ne referi la toate aspectele. Reținem doar câteva elemente creștine, teologice și bisericesti din istoria culturii și civilizației, arătând că arta creștină a realizat adevărate capodopere.

Prin canalele monahismului s-a dat un impuls creativității. Călugării au desfășurat o muncă intelectuală și artistică, multi remarcați-și ca pictori, meșteri în arta mozaicului, autori de înmuri, etc.

Reglementată de Sfințitul Vasile cel Mare, munca manuală, agricolă, intelectuală sau caritativă, devine obligatorie pentru toți călugării.

Biblia, cartea cea mai larg citită din cîte s-au scris vreodată, „a inspirat oameni reprezentativi, mai ales prin scrierile profeților, care au urmat să influențeze în mod determinant asupra situației morale, sociale, politice sau religioase. Ei reprezentau cauza celor oprimiti, pleau cauza săracilor și pretindeau respectarea drepturilor și a demnității umane.

Dacă contribuția creștinismului la istoria progresului este evidentă, autorul vorbește, însă, și despre „umbrile” și „vecurile întunecate” ale istoriei bisericești, atari fenomene fiind arderile pe rug, în timpul inchiiziției. Cele două volume din „Istoria culturii și civilizației” sînt meritorii atît prin fondul cît și prin aspectul lor exterior.

Planșele ilustrative sînt selectate din muzeele celebre. Autorul a consultat un număr de 712 scrieri pentru volumul I, și 544 pentru volumul II. Cărțile se impun și prin caracterul lor documentar.

Nicolae Neaga

Episcopia Ortodoxă Română a Oradei, maica duhovnicească a bihorenilor, sătmărenilor și sălajenilor ortodocși, cunoaște de 17 ani pînă-teașă purtare de grijă a unui neobosit și înțelept ierarh — a Prea Sfințitului dr. Vasile Coman, care a făcut să revinje pe plaiurile bihorene duhul neuitatului vlădică Roman Ciorogariu.

Antrenat în activitatea pastoral-misionară și administrativ-gospodărească încă pe cînd era protopop la Brașov, Prea Sfințitul Episcop Vasile Coman n-a început o muncă nouă la Oradea cît doar și-a lărgit sfera de acțiune și și-a încordat mai mult puterile, bineînțeles că este dator să se facă „tuturor toate”.

A fost fericită alegerea Prea Sfinției Sale în fruntea unei eparhii care nu mai putea oferi noului ales răgazul acomodării. Prea Sfințitul Vasile n-a avut nevoie de acest răgaz. A înțeles din prima zi după instalare, care erau cerințele cărora trebuia să le facă față.

În primul rînd, s-a preocupat îndepoape de completarea parohiilor vacante, bineînțeles cît de fierbinte este dorința credincioșilor de a avea păstori sufletești care să-i poată povăui pe calea către mîntuire. Specificul eparhiei în care acțiunile prozelitiste s-au înțeles, impunea noului ierarh să acorde prioritate unei astfel de probleme. Prea Sfinția Sa a rezolvat în chip fericit și într-o scurtă perioadă de timp lipsa care se făcea pe atunci resimțită. Nu este fără importanță să arătam că în cei 17 ani de arhipăstorie la Oradea, P. S. Episcop Vasile a hirotonit 498 preoți tineri. Practic putem spune că în acest rîstimp, o nouă generație de preoți a fost rînduită de P. S. Episcop Vasile, spre slujire, în aproape toate unitățile bisericesti din eparhie. Imaginea pe care o oferă azi, sub acest aspect, ierarhul și preoțimea Episcopiei Oradea este aceea a unui părinte care a născut după har și a rînduit fiu în toate parohiile.

Comconțent cu completarea vacanțelor, P. S. Episcop s-a preocupat de reînvierea activității pastoral-misionare și administrativ-gospodărești a preoților și aceasta nu prin directive și dispoziții chiriarhale transmise de la centru, ci prin prezența nemijlocită în parohiile de pe întreg cuprinsul eparhiei. P. S. Episcop Vasile este chipul ierarhului misionar, al păstorului care păsește pe urmele păstorilor săi, căutîndu-i la ei acasă, rugîndu-se împreună cu ei, binecuvîntîndu-le strădanile, sporîndu-le

Numele genialului „flăcău din Binținți” are o rezonanță adîncă în sufletul fiecărui român, pe de o parte pentru uluitoarea lui iscusință tehnică, pe de alta pentru destinul său tragic, sfîrșindu-se la numai 31 de ani, în neafasta zi de 13 septembrie 1913, în temerara încercare de a zbura cu aparatul construit de el de la București peste Carpați. Dorea cu orice preț să ia parte la adunarea generală a Astei pe care urma să abia loc în ziua următoare la Orăștie.

Dar numele lui Vlaicu a căpătat și o valoare de simbol prin aceea că în tot ce a gîndit și făptuit el s-a dovedit a fi un adevărat „exponent al aspirațiilor naționale românești”, cum s-a arătat în articolul semnat de Mihail Sofronie, publicat în „Telegraful Român” nr. 1—2/1987, și mai ales prin aceea că el a fost „primul sol al unui vis milenar, înțîiul soldat căzut pe-un cîmp de bătăie, cel dintîi singe vărsat pentru trecerea Carpaților”, cum scria patetic Octavian Goga în „Precursorii” (Edit. Cultura Națională, 1930, p. 270).

Totuși, în articolul mai sus menționat — în care s-au parcurs principalele momente ale activității lui Vlaicu atît în Ardeal cît și în țara liberă —, nu s-a arătat vizita și zborul său în inima Moldovei, la Iași, în toamna anului 1911. În același an, ceva mai înainte, zbura cu aparatul său și la Blaj, pe Cîmpul Libertății, cu ocazia jubileului de 50 de ani al Astei, în prezența unei mulțimi imense, zborul lui Vlaicu constituind atunci „apoteoza clipelor de sărbătoare” (Octavian Tăzlaşanu). Zborul lui Vlaicu la Iași a avut loc tot la un jubileu de 50 de ani și anume la jubileul Universității din Iași, înființată de Alexandru Ioan Cuza în anul 1861. Omissionare în cauză este explicabilă dacă se are în vedere faptul că nici în Orăștie și împrejurimii, unde amintirea eroului e foarte vie și familiară în memoria colectivă, se pare că nu se cunoaște acest lucru. Afirm aceasta ca unul care am locuit și activat profesio-

AUREL VLAICU LA IAȘI

nal în Orăștie aproape un sfert de secol. De asemenea, nici în ceea ce am citit despre Vlaicu nu am găsit consemnată prezența sa la Iași cu prilejul mai sus amintit.

Zborul lui Aurel Vlaicu deasupra capitalei Moldovei cu avionul său, este atestat de izvoare certe. Astfel, în impunătorul volum cu titlul „Monumente istorice bisericesti din Mitropolia Moldovei și Sucevei”, tipărit de Editura acestei Mitropolii, Iași, 1974, volum ce cuprinde un număr de 82 de monografii asupra principalelor mănăstiri și biserici, monumente istorice din Moldova, monografia mănăstirii Cetățuia din împrejurimile Iașilor, la p. 331, conține următoarea mențiune:

Lucrări serioase de restaurare ale întregului complex al mănăstirii Cetățuia nu s-au început decît în anul 1910. Cu ocazia terminării lor, în octombrie 1911, mănăstirea a fost vizitată și de către delegația universităților streine venită la serbarea semicentenarului Universității din Iași. În aceeași zi Aurel Vlaicu a zburat cu aparatul său peste Iași, făcînd mai multe virajuri în jurul dealului și mănăstirii Cetățuia.

Dar chiar mănăstirea Cetățuia vorbește despre zborul lui Vlaicu la Iași. În ceea toamnă a anului 1911, printr-o inscripție de aici, nereprodusă și nici menționată în lucrarea de mai sus, care dă mărturie și mai accentuat despre acest important eveniment. Înainte însă de a purcede mai departe, cîteva date despre mănăstirea Cetățuia se impun.

Este ctitoria domnitorului Duca Vodă, construirea ei făcîndu-se între anii 1668—1672. Este așezată pe o frumoasă colină din partea de miazăzi a orașului, loc de unde poate fi cuprinsă cu privire pînă departe în

zare bătrîna cetate a Moldovei, cu pitorescul așezării și cu vestitele ei monumente și vestigii istorice, întinse astăzi prin tot ce i s-a adăugat în ultimele decenii. Biserica este construită în plan triconc, cu două turle zvelte, și „se remarcă prin eleganță, simplitate și justetea proporțiilor”. A fost pictată în frescă de mesteri din care unul mai lucraseră și la Trei Ierarhi, lucrarea fiind considerată de o mare valoare artistică. Domnitorul și-a înzestrat ctitoria „cu multe odoare și veșminte scumpe”, păstrate cu grijă pînă astăzi. În interiorul incintei mănăstirești se mai află o casă domnească de vară cu etaj, avînd multe încăperi secrete, precum și o altă clădire cu etaj, cuprinzînd camerele stăreției, și o sală gotică, de asemenea cu interesante elemente arhitecturale. Tot ansamblul este înconjurat de ziduri puternice înfățișîndu-se ochilor ca o adevărată fortăreață. În decursul vremurilor monumentul a suferit stricăciuni și deteriorări, unele foarte grave, situații care au impus reparări și lucrări de restaurare. Între anii 1964—1971 s-au săvîrșit aici ultimele importante lucrări de restaurare, cu deosebire grijă pentru forma originară a ansamblului arhitectonic, astăzi ctitoria pîrînd vizitatorului consolidată, înnoită și întinerită, de altfel ca mai toate monumentele bisericesti din cuprinsul țării.

În anul 1930, din inițiativa fostului mitropolit Pimen Georgescu, pe peretele din față al casei domnești s-a fixat în zid o placă de marmură cu următoarea inscripție, cuprinzînd datele mai însemnate din istoria mănăstirii:

Mănăstirea Cetățuia — 1669 — de Ion Duca Vodă. Reședință de vară a voievozilor și mitropoliților Moldovei, adăpost de lucru al mitropolitului Dosoftei și învîțatului Dimitrie Cantemir, avînd și o tipografie, ajunsese în timpul din urmă în stare de părisire, îndeosebi palatul domnesc și sala gotică erau în completă ruină.

— Așa fiind prin străduința I. P. S. Mitropolit dr. Pimen Georgescu, Mitropolitului Moldovei, clădirile au fost refăcute de Comisiunea monumentelor istorice — înăouurate cu deosebită solemnitate în 1900...

— La această strălucită serbare, la care au fost de față și delegații Universităților streine sositi la Iași pentru jubileul Universității țesene, a contribuit foarte mult aviatorul Aurel Vlaicu, care a zburat cu aparatul inventat de el, plecînd de la Școala Normală Vastie Lupu peste Iași și făcînd mai multe virajuri în jurul dealului Mănăstirii Cetățuia în admirația invitaților streini și mulțimii poporului.

Acesta a fost primul zbor de aviație la Iași. Biserica, precum și încăperile mănăstirii, care au servit ca spital pentru răniți din marile războaie în care armata noastră... a luptat cu mari jertfe pentru dezrobirea fraților și întregirea neamului, au fost din nou reparate... de aceeași Comisie a monumentelor istorice, prezedenție fiind marele învîțat și dascăl al neamului Nicolae Iorga, în 1930.

Iată deci că Aurel Vlaicu a zburat și la Iași, el cuprinzînd cu sufletul său mare și cu privirea sa de vultur toate cele trei mari provincii românești. Astfel că Aurel Vlaicu, prin peregrinările sale febrile de vizionar zburînd pe cerul întregului pămînt românesc, împărțit atunci prin frontiere nedrepte, a fost de fapt vestitorul și precursorul Marii Uniri din 1918.

Arhim. Casian Crăciun

Ion Apostol

Da, Andrei, tu n-ai murit

A fost un Moise al românilor pentru că și el, ca și acela eliberază pe poporul român din legăturile sclaviei seculare; și el, ca și acela, despărți marea de negură și neștiință, conducînd pe poporul său în pămîntul autonomiei și independenței; și el, ca și acela, dădu poporului său tablele legii — statutul organic — și el, în fine, lavi în piatră și dădu apă cerească poporului său: știința, lumina, cultura! (Nicolae Popea, *Atheiscopul și mitropolitul Andrei baron de Șaguna*, Sibiu, 1879, p. 384—385).

Mitropolitul Andrei a pătruns de mult în conștiința românilor de pretutîndeni. Numele său „înseamnă o nouă epocă în viața poporului român și a bisericii orientale”, cum se consemna deja în presa anului morții sale, 1873. Acest an era considerat al lacrimilor, pentru români, prin trei pierderi a trei oameni mari. S-a înșimplat, ca odată cu Șaguna, să moară și Cuza și împăratul Napoleon al III-lea al Franței. Poala „Aurora Craiovei” depîlîngea aceste pierderi în cuvinte dramatice: „Anul 1873 fu anul lacrimilor. Napoleon, Cuza și Andrei Șaguna în jumătatea acestui an trecură la eternitate: trei uriași luptători pentru România și românism. La trecerea lor din această lume lacrimile au curs și curg.

Faima lui s-a dăruit adînc în viața românilor tot așa de adînc ca a lui Goethe în neamul său. Prof. Dr. Sentz îl unea pe cei doi în lumina aceluiași mesaj: „principele poezilor germani, Goethe și dignitarul bisericesc, pe care îl sărbătorim cu venerațiunea și admirația noastră, se înfîlțesc într-un punct; lozinca ambadoră a fost: „Mai multă lumină!” (Mehrl Licht!”).

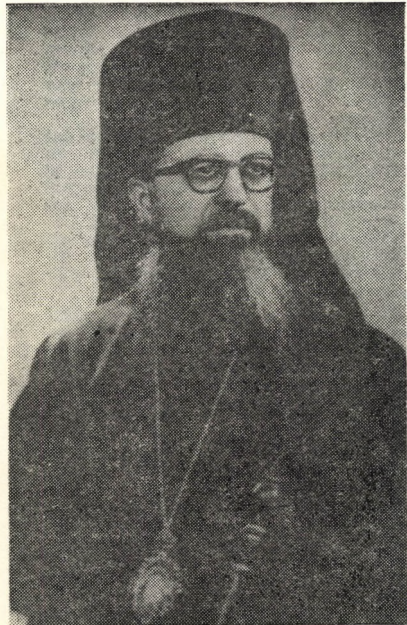
Atît de mare a fost pentru epocă incît personalitatea sa a debordat, de atunci, spațiul etniei lui. Episcopul sașilor G. D. Teutsch, îl desoria în termeni mai mult decît elogiosi: „Aproape o generație întreagă Șaguna a fost conducătorul intelectual — singurul recunoscut — al poporului său și a putut să obțină în această calitate astfel de rezultate politice, cum rar se întîmplă vre-unui muritor a se învrednicir de ele.” N. Iorga îl cataloga în galeria „marilor binefăcători ai națiunii sale”.

Considerăm suficiente aprecierile înaintașilor referitoare la complexa personalitate a marelui mitropolit. Ele continuă și astăzi. Urmașii săi fac totul pentru a nu-l îndepărta pe „înțeleptul mag” din viața și preocupările lor, pentru a-l continua opera. Ca la un înțelept apelează, de la mare la mic, la sfatul său, la soluțiile sale durabile, în administrație, în pastorație, în Tipografie, în Catedrală, în Institut.

Pomenirea Sfințitului Apostol Andrei, cel dintîi chemat la apostolia mesajului Evanghelic în lume, are pentru noi români semnificații mult mai adînci decît simpla comemorare a vieții unui sfinț însemnat cu cruce în calendarul de perete. Ne aminteste chiar de începutul nășterii noastre ca popor și-n același timp de încreștinare în apele aceluiași cristel-nițe. Cum bine se știe, Sfințitul Apostol Andrei a primit spre evanghelizare — între altele — și teritoriul de la Dunăre, lăsîndu-și urme-document în inșuși sufletul românesc de la Dunăre și Mare și pînă la Carpați care, în tradiții creștine, folclor, colinde, toponimie și hidronimie îi păstrează numele.

Tot așa de mare este și un alt Andrei, al Transilvaniei și al tuturor românilor ortodocși. Prezența mitropolitului Andrei Șaguna la cîrma destinului vieții religioase și culturale naționale în veacul XIX în Transilvania a însemnat ceea ce va fi însemnat prezența Sf. Andrei în Dobrogea, în veacul I al erei creștine, sau a profetului Moise în mijlocul suferințelor și dorului de libertate a „poporului ales”. Chiar așa ni-l prezintă un document al vremii, prin 1879, puțin după moarte, cînd cuvintele ne se mai pun pentru persoană, cî pentru istorie: „un bărbat extraordinar”, „geniu al națiunii sale”, „cap al națiunii române”, „bărbat trimis de providență pentru fericirea poporului său”, că el

TREI DECENII DE RODNICĂ PĂSTORIRE LA CLUJ-NAPOCA A ÎNALT PREA SFINȚITULUI ARHIEPISCOP TEOFIL 1957 - 1987

La 22 decembrie 1987, se împlinesc 30 de ani de când Eparhia Vadului, Feleaacului și Clujului, ale cărei începuturi se leagă de ctitoria de la Vad a lui Ștefan cel Mare, este păstorită cu înțelepciune, osîrzie și dăruire de către Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil, urmașul demn al vrednicilor de pomenire ierarhi Nicolae Ivan și Nicolae Colan. Această aniversare, apropiată de înălțarea clerului și credincioșilor de pe aceste străvechi meleaguri românești, ne oferă prilejul de a-l omagia pe înaltul nostru ierarh, de a evoca cu dragoste evenimentele de acum 30 de ani, cărora le-am fost și noi martori precum și de a încerca o succintă prezentare a acestei fertile perioade din istoria eparhiei noastre.

și a reprezentanților autorităților. de stat.

Noul Ierarh, fiind cel dintâi episcop promovat dintre preoții reveniți, s-a străduit în primul rând să consolideze și să sudeze importantul act de la 21 octombrie 1948, al unificării noastre bisericești, această hotărîre exprimînd-o clar în cuvintele sale de la instalare: „Făgăduiesc solemn să le fiu iubitorului mei păstoriți pilă de atașament integral față de credința strămoșească și față de unitatea sufletască a poporului nostru”. În acest sens, pentru a putea împlini cât mai bine nevoile sufletiste ale poporului dreptmăritor, Prea Sfinția Sa s-a străduit din toate puterile să completeze parohiile vacante cu preoți, absolvenți ai institutelor și seminarilor teologice, a purtat o deosebită grijă așezămintelor mănăstirești de la Nicula și Rohia și s-a preocupat permanent pentru ridicarea nivelului intelectual și al vieții morale a preoților și credincioșilor din eparhie.

Dorind a spori opera gospodărească a vrednicilor săi predecesori, Prea Sfinția Sa a continuat lucrarea de împodobire a întregii catedrale cu pictură, s-a îngrijit de renovarea clădirilor centrului eparhial și ale Seminarului Teologic, pe care i-a înzestrat cu o aripă rouă și a sprijinit material și moral toate lucrările de construcții și renovare a locașurilor de cult din eparhie. O deosebită purtare de grijă a arătat-o învățămîntului teologic, în special Seminarului teologic din Cluj, aflat sub direcția sa obștească, înțind personal meditații elevilor, în scopul înduhovnicirii lor și înzestrind această școală cu un paracelis adecvat cerințelor formării viitorilor preoți.

La 19 iunie 1973, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, luînd în considerare vechimea și importanța istorică a Episcopiei Vadului, Feleaacului și Clujului, avînd în vedere bogata activitate desfășurată de Prea Sfințitul Episcop Teofil Herineanu, a ridicat această eparhie la rangul de arhiepiscopie, iar pe titularul ei, la rangul de arhiepiscop. Festivitățile prilejuate de acest eveniment s-au desfășurat la Cluj, în 9 septembrie 1973, cu care ocazie s-a oficiat hirotonirea semnatărilor acestor rînduri — într-o arhierie și numirea ca episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleaacului și Clujului, devenind astfel cel mai apropiat colaborator al Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Teofil.

Întelegînd pe deplin imperativul vremurilor noastre de pace și colaborare între oameni și popoare, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil a desfășurat o vastă activitate ecumenică pe plan intern și extern, arătînd dragoste frățască și colaborînd cu conducătorii celorlalte culte din țara noastră, pentru instaurarea unui climat de apropiere și înțelegere, fapt pentru care Institutul Teologic Protestant de grad universitar din Cluj-Napoca i-a acordat, la 13 mai 1974, înaltul titlu academic de Doctor honoris causa.

În toată activitatea sa de arhipăstor, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil s-a străduit să fie pentru păstoriții săi un adevărat model de virtute, de evlavie adîncă și de bună cunoaștere a Sf. Scripturi și a învățăturii celei dumnezeiești. Rodele acestor nevoite sînt cuprinse în memorabilele pastorale de Paști și de Crăciun adresate credincioșilor din eparhia noastră, în nenumăratele predici și cuvîntări și în articolele publicate în presa noastră bisericească, toate avînd drept scop vestirea adevărului dumnezeiesc. În același scop, spre luminarea poporului dreptmăritor, cu binecuvîntarea Înalt Prea Sfințitului Sale, edităm anual, începînd cu anul 1978, Îndrumătorul bisericesc, misionar și patriotic al Arhiepiscopiei Vadului, Feleaacului și Clujului, care a ajuns acum la al zecelea număr. De asemenea, prin purtarea de grijă a Înalt Prea Sfințitului Sale, Arhiepiscopiei noastre a dat la lumină, de-a lungul anilor, și alte cărți de valoare precum: Monumente istorice și de artă religioasă din Arhiepiscopia Vadului, Feleaacului și Clujului; Episcopul Nicolae Ivan, ctitorul reînviatului eparhial a Vadului, Feleaacului și Clujului; lucrările: Darurile Bisericii și Viața Măicii Domnului, alcătuite de smerenia noastră; două cărți de predici ale păr. prof. I. Bunea; mai multe ediții a cărții de rugăciuni și altele.

Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil s-a îngrijit îndeaproape de îndrumarea preoțiilor din Arhiepiscopia Clujului atît sub raport pastoral misionar cît și patriotic-cetățenesc, prezînd nenumărate conferințe preoțești și efectuînd vizite pastorale în cea mai mare parte a parohiilor și protopoplatelor. Peste tot unde a pososit, I. P. S. Sa a dat preoților îndrumări potrivite ca să fie vrednici slujitori ai Bisericii lui Hristos și cetățeni loiali al Patriei noastre scumpe.

Ne este, desigur, greu să cuprîndem, măcar în parte, într-un spațiu atît de restrîns, toată bogăția și toate laturile activității desfășurate de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil de cînd se află la Cluj, iar sarcina noastră devine și mai arduoasă, dacă celor trei decenii le adăugăm și cel opt ani și jumătate de episcopat la Roman și 17 ani de lucrare ca preot de parohie. Pînă acum sînt 55 de ani de slujire neîntreruptă în ogrorul Domnului. Sîntem însă încredințați că bunele sale ostenele pe tîrîm bisericească, ostenele științifice, au fost scrise, de către Cel ce toate le știe, în Cartea cea nepieritoare a vieții, spre rîspîrlă veșnică.

Lar puținele noastre rînduri se doresc a fi, acum, cu prilejul împlinirii a 30 de ani de arhipăstorie la Cluj-Napoca, un modest omagiu, împreună cu urările noastre de sănătate și viață îndelungată, pentru vrednicul și distinctul nostru părinte duhovnicesc, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil Herineanu.

† Iustinian Chira Maramureșeanul
Episcop vicar

MOMENT ANIVERSAR

Consiliul Eparhial al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleaacului și Clujului a organizat, în ziua de 3 decembrie 1987, o festivitate dedicată aniversării a trei decenii de la instalarea I. P. S. Arhiepiscop Teofil Herineanu în fruntea acestei istorice eparhii.

Au participat: P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, P. S. Episcop Vasile al Oradei, Dl. Episcop Nagy Gyula al Episcopiei Reformate din Cluj, Dl. Episcop Kovács Lajos al Episcopiei Unitariene din Cluj, Dl. Episcop Szedressy Paul al Episcopiei Evanghelice S. P. din Cluj, P. S. Iustinian Maramureșeanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleaacului și Clujului.

Din partea Departamentului Cultelor a fost prezent Dl. director Leon Toader, însoțit de colaboratori.

Au mai luat parte: Dl. academician prof. Ștefan Pascu, directorul Institutului de Istorie și Arheologie din Cluj-Napoca, Dl. prof. universitar Crisan Mirciotu, Dl. prof. dr. Pénték Árpád, rectorul Institutului Teologic Protestant Unic de Grad Universitar din Cluj-Napoca, pr. prof. dr. Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, Prot. rom.-cat. Iacob Gabor din Cluj-Napoca, membrii permanenți ai Consiliului Eparhial, profesorii Seminarului Teologic din Cluj-Napoca, protopopii din eparhie, staretii, preoți din municipiul Cluj-Napoca, alți invitați.

Programul festiv a debutat cu oflciera, începînd cu ora 8.00, a Sfintei Liturghii, în noul paracelis al Seminarului.

La orele 10 s-a oficiat Te-Deum-ul, în cadrul căruia P. S. Episcop Iustinian Maramureșeanul a rostit o amplă cuvîntare omagială, amintînd realizările importante în eparhie, sub înțelepciune conducere a înaltistătorului ei — Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Teofil, adresîndu-l totodată I. P. S. Sale sincere felicitări și urarea de sănătate și îndelungată arhipăstorie.

A urmat un scurt dar impresionant concert de colinde, susținut de către corul elevilor seminariști, dirijat de prof. V. Stanclu.

În continuare s-a dat o recepție la reședința arhiepiscopială, în cadrul căreia s-au rostit cuvîntări și s-au oferit daruri.

Au vorbit: P. S. Episcop Vasile al Oradei, în numele Sf. Sinod și al Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Dl. director Leon Toader, în numele conducerei Departamentului Cultelor, Dl. Episcop Nagy Gyula, în

numele eparhiei pe care o păstorește, Dl. acad. Ștefan Pascu, P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, Dl. Episcop Kovács Lajos, Dl. Episcop Szedressy Paul, Dl. prof. dr. Pénték Árpád, rectorul Institutului Teologic Protestant, pr. prof. dr. D. Abrudan prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, în numele I. P. S. Sale Mitropolit Antonie al Ardealului, al profesorilor și studenților Institutului, Prot. rom.-cat. Iacob Gabor, P. C. pr. Ioan Jelier protopopul Clujului.

În final a luat cuvîntul I. P. S. Arhiepiscop Teofil, rememorînd principalele momente ale perioadei de 30 de ani de cînd se află în fruntea eparhiei, pomenindu-i cu piozitate pe antecesori (episcopii Nicolae Ivan și Nicolae Colan), făcînd amintire și de colaboratorii de pînă mai ieri, care azi sînt trecuți în lumea vesniciei, exprimîndu-și prețuirea față de actualii colaboratori și dînd glas sentimentelor de părintească dragoste față de toți slujitorii altelor și față de toți fiii duhovnicesci din eparhie.

Un cuvînt cald de recunoștință a exprimat I. P. S. Sa față de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist față de Întreg Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

A multumit, de asemenea, autorităților de stat pentru tot ajutorul și superioara înțelegere a problemelor eparhiei.

I. P. S. Sa a adresat mulțumiri și frățești salutări conducătorilor celorlalte culte, prezenți la sărbătorirea I. P. S. Sale, asigurîndu-i pe mai departe de sincera sa dragoste și de dorința de a vedea întărindu-se tot mai mult relațiile ecumeniste, de apropiere, mai bună cunoaștere reciprocă și colaborare.

A cerut, mai presus de orice, ajutor de la Dumnezeu spre a putea parcurge în pace și etapa care îi stă în față, rugîndu-se pentru bunăstarea și unitatea Sfîntelor lui Dumnezeu Biserici, pentru prosperitatea patriei și fericirea poporului român.

stirești nou construite în vremea arhipăstoriei I. P. S. Arhiepiscop Teofil. Expoziția prezintă realizările de această natură din fiecare protopoplat. Vizitatorul are astfel posibilitatea să cuprîndă într-o privire multitudinea înfăptuirilor pe plan economic-gospodăresc și pastoral-misionar.

La orele 14, în sala festivă a Seminarului Teologic, a fost oferită o masă de către Consiliul Eparhial. Au continuat și cu acest prilej lucrările de cuvînt din partea unor consilieri, protopopi, preoți și a altor colaboratori ai I. P. S. Arhiepiscop Teofil, care au dat glas sentimentelor lor de dragoste filială și profund respect față de venerabilul lor părinte duhovnicesc, chip luminos de ierarh dăruit rugăciunii, studiului Sfintei Scripturi, slujirii Bisericii și poporului nostru dreptcredincios.

Personalitate marcantă a vieții noastre bisericești și naționale, patriarhul Miron Cristea nu s-a bucurat, din păcate, de o atenție specială din partea cercetătorilor. Ce-i drept că i s-a dedicat, încă pe cînd era în viață, un volum de 470 de pagini (Ion Rusu Aburdeanu, Înalt Prea Sfinția Sa Patriarhul Românesc Dr. Miron Cristea, București, 1929. Cartea era proiectată să apară în două volume, dar a văzut lumina tiparului numai primul volum), dar fiind vorba de o carte publicată mai la începutul activității ca patriarh, îi lipsește perspectiva anilor celor mai rodnici din viața acestui vrednic fiu al Bisericii și poporului român.

† TEOCTIST, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, „PE TREPTELE SLUJIRII CREȘTINE”

Editura Mitropoliei Moldovei și Sucevei, Mănăstirea Neamț; Partea a treia 1985, 425 p. și Partea a patra 1986, 454 p.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, oferă clerului și credincioșilor Bisericii noastre strămoșești un preafrumos și înmiresmat buchet de predici, omlii, meditații și cuvîntări rostite, în cea mai mare parte, în timpul arhipăstoriei sale la Mitropolia Moldovei și Sucevei. Aceste predici sînt cuprinse în cel de al doilea volum intitulat: „Pe treptele slujirii creștine”, partea a treia (495 p.) și partea a patra (454 p.).

Cele 950 de pagini ale acestui volum se adaugă celor 824 pagini care formează primul volum, cu același titlu, publicat în Editura Mitropoliei Moldovei și Sucevei, la Mănăstirea Neamț, în 1980. Aceste colecții de predici și cuvîntări au la temelie lor o bogată experiență și o complexă activitate „... de slujire a Sfintului Altar timp de peste cinci decenți și jumătate, împlinită cu dăruire pe diferite trepte ierarhice de tot mai înaltă răspundere”. Cuvîntările tipărite aici sînt o parte din numeroasele cuvinte de învățătură pe care Prea Fericirea Sa le-a rostit în diferite catedrale, biserici, mănăstiri și instituții din țară sau în diferite demnități bisericești și însărcinări ca delegat al Bisericii Ortodoxe Române peste hotare. Aceste cuvîntări sînt cu atît mai binevenite și folositoare tuturor preoților și credincioșilor Bisericii noastre străbune și pentru privilegiul unic hărăzit de Dumnezeu înfiștatătorului Bisericii noastre de a fi păstorit și cunoscut îndeaproape toate părțile Bisericii Ortodoxe Române: vicar la Arhiepiscopia Iașilor, episcop-vicar patriarhal la București, episcop la Arad și locțitor de episcop al Episcopiei Oradei, Mitropolit al Olteniei, Mitropolit al Moldovei și Sucevei și locțitor de Mitropolit al Ardealului.

„Pe treptele slujirii creștine” se oferă preoțiilor noastre ca un îndemn pentru intensificarea activității pastoral-misionare, ca un impuls pentru sporirea zelului predicatorial. În acest sens, chiar din „Cuvîntul înainte”, Prea Fericitul Părinte Teoctist subliniază însemnătatea propovăduirii cuvîntului dumnezeiesc: „Într-o bună zi dumnezeiască Liturghie, predica reprezintă nu numai una din îndatoririle esențiale ale slujitorului Sfîntului Altar, ci și cerință permanentă din partea binecredincioșilor creștini. Cu aceeași evlavie cu care ei participă la săvîrșirea Sfintei Liturghii sau la Tainele și ierurgiile bisericești, așteaptă și ascultă cuvîntul de învățătură al păstorului lor, ca pe o adevărată hrană duhovnicescă” (p. V).

Partea a treia din volumul „Pe treptele slujirii creștine”, cuprinde 65 de predici și meditații care sînt grupate, în ordine tematică, în patru capitole, cu următoarele titluri: „Iisus Hristos — viața noastră” (p. 3-116); „Rămîneti întru iubirea Mea” (p. 117-120); „La izvorul viu și înnoitor 356) și „Pe același făgaș de credință ortodoxă și de viață românească” (p. 357-468).

Partea a patra a acestei lucrări cuprinde 62 de predici și cuvîntări ocazionale și este structurată în cinci capitole: „Slujitori ai lui Dumnezeu — slujitori ai oamenilor” (p. 3-88); „În sprijinul marilor năzuințe ale poporului nostru” (p. 89-160); „Pace celor de aproape și celor de departe” (p. 161-244); „Ofrandă Ortodoxiei românești în slujba unității panortodoxe și a ecumenismului” (p. 245-356) și partea finală ne înfățișează cuvîntări sau reflecții la unele popasuri aniversare și comemorări (p. 357-426).

Cele 127 de pastorale, meditații teologice, articole, cuvîntări ocazionale ș. a. ne prezintă o bogată gamă de preocupări, învățături și îndemnuri. Să consemnăm doar cîteva:

Învățăturile de credință ale Ortodoxiei noastre se înserează binefăcător și convingător în viața credincioșilor. Propovăduirea împlinită de către preot ca „lucrare a lui Dumnezeu” — avînd ca izvor pentru cuvintele noastre și „îndemnul stăruitor și înnoitor de a predica” pe Cuvîntul

tul lui Dumnezeu — conduce spre trăirea pleneră a mesajului lui Dumnezeu, spre înnoirea și sfințirea credincioșilor (IV, p. 31, 51, 94).

Prea Fericitul Patriarh Teoctist definește în mod magistral slujirea preotească, chipul preotului autentic și real al lui Hristos: „Preoția creștină este preoția slujirii, a dăruirii, a jertfelniciei” (IV, p. 33). „Chipul preotului de parohie, liturghisitor, vestitor al cuvîntului Sfintei Evanghelii, cunoscător al Sfintei Tradiții, legat de credincioșii români și cu inima arzînd de iubirea de Patrie, acest chip de preot se intrucează prin legătura dintre doctrină și viață, dintre învățămînt și predică, dintre teologie și cerințele actuale ale Bisericii” (IV, p. 295).

În cuprinsul acestor două volume citim cuvinte înălțătoare despre rugăciune ca viațuire în Hristos (III, p. 3-6, 125, 147). Rugăciunea este „călăuză către virtute și mîntuire” (III, p. 350-354).

Un loc prioritar în activitatea preotului trebuie să-l ocupe preocuparea și lucrarea pentru păstrarea credinței noastre dreptmăritoare, Prea Fericirea Sa arată răspicat: „Spiritalitatea noastră, felul nostru specific de trăire și de închinare, de mărturisire și de preamărire a lui Dumnezeu sînt legături trănicioase cu Biserica părinților noștri, cu poporul și pămîntul străbun. Nu avem nevoie de alte învățături, de nimeni care să ne arate mai bine ce înseamnă adevărata hrană a sufletului decît Sfînta noastră Biserică Ortodoxă Română” (III, p. 215). Unitatea de credință ortodoxă se armonizează cu păstrarea unității noastre ca neam cu sentimente de cugetare și simțire românească. Așa vom fi în comunione cu bunii și străbunii noștri, vom pași înainte cu demnitate „pe urmele părinților și înaintașilor noștri” (III, p. 360-369).

Din multitudinea materialelor cuprinse în cartea pe care o prezint transpare largă experiența ecumenică locală și internațională a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. Teul ecumenismului contemporan, precizează Prea Fericirea Sa, este nobil: realizarea unității creștine și conjugarea eforturilor tuturor Bisericii în strădania omeniilor de azi pentru o lume mai bună și mai dreaptă, pentru buna înțelegere și frăție între toți oamenii Terrei (IV, p. 245, 289; III, p. 21).

Imperativele și aspirațiile lumii contemporane, în frunte cu apărarea păcii și înfăptuirea dezarmării, apar și din paginile acestor două volume, ca o latură însemnată din activitatea înfiștatătorului Bisericii Ortodoxe Române. Iată cum se pronunța Prea Fericitul Patriarh Teoctist în 1983 la Oxford, Anglia, cu prilejul reuniunii Prezidiului și Comitetului Consultativ ale Conferinței Bisericii Europene: „Pacea este astăzi lumina care trebuie să călăuzească viața oamenilor și popoarelor. Ea se impune tuturor... Trebuie, de aceea, să ne rugăm fierbinte și să ne sporm la maximum eforturile în apărarea acestui suprem bun al omeniilor. Pășind cu hotărîre pe acest drum, împletindu-ne rugăciunile cu faptele, putem fi încredințați că strădaniile noastre vor fi întărite de Duhul Sfînt, vom fi cu adevărat „făcători de pace” (Mat. 5, 9).

Predicile, omliile, meditațiile și cuvîntările tipărite în aceste două volume sînt bogat fundamentate biblic și patristic.

Adevărurile dumnezeiești și de suflet mîntuitoare redade în această colecție sînt îmbrăcate „într-o limbă românească cu iz de busuioac și de cazănii”. Ele se caracterizează prin claritate și precizie. Învățăturile înfățișate se oferă cititorului ca niște „mărgăritare neprețuite”, spre înviorearea sufletelor și pentru hrănirea minților luminate de credință.

Această operă îmbogățește literatura noastră teologică și va împrospăta vigurosa rîvna misionar-pastorală, în general și va impulsiona zelul predicatorial din Biserica noastră.

Pr. asist. Nicolae Dura

Antonie Plămădeală, CONTRIBUȚII ISTORICE PRIVIND PERIOADA 1918-1939. Elie Miron Cristea — documente, însemnări și corespondențe. Sibiu, 1987, 483 p.

Personalitate marcantă a vieții noastre bisericești și naționale, patriarhul Miron Cristea nu s-a bucurat, din păcate, de o atenție specială din partea cercetătorilor. Ce-i drept că i s-a dedicat, încă pe cînd era în viață, un volum de 470 de pagini (Ion Rusu Aburdeanu, Înalt Prea Sfinția Sa Patriarhul Românesc Dr. Miron Cristea, București, 1929. Cartea era proiectată să apară în două volume, dar a văzut lumina tiparului numai primul volum), dar fiind vorba de o carte publicată mai la începutul activității ca patriarh, îi lipsește perspectiva anilor celor mai rodnici din viața acestui vrednic fiu al Bisericii și poporului român.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie al Ardealului, descoperînd, în arhiva Sfîntului Sinod din București, o mare cantitate de scrisori, acte și documente rămase de la Elie Miron Cristea, a avut fericită inspirație de a valorifica, într-un mod deosebit de original, interesant și instructiv, descoperirea făcută. Au rezultat, din strădania Înalt Prea Sfințitului Sale, trei cărți, care însumează în total 1512 pagini. Prima carte intitulată: „File dintr-o arhivă inedită”, a apărut la București, în Editura „Minerva”, în 1984. A doua, cu titlul: „Românii din Transilvania sub teroarea regimului dualist Austro-Ungar

(1867-1918), după documente, acte și corespondențe rămase de la Elie Miron Cristea”, a apărut la Sibiu, în 1986. Și, în sfîrșit, cea de a treia este cartea de care ne ocupăm acum și care a apărut în 1987, tot la Sibiu. Planul anunțat de către I. P. S. Sa în „Studiul introductiv” al primului volum (p. V) era de a-i oferi lui Elie Miron Cristea „un loc mai bine definit în istoria culturii românești, alături de acela pe care l-a dobîndit în istoria Bisericii Ortodoxe Române, ca primul patriarh (1925-1939)”.

Parcurgînd cele trei volume publicate, putem constata că planul propus a fost onorat cu prisosință. I. P. S. Mitropolit Antonie nu numai că a adus la lumină un bogat material documentar cu privire la locul și rolul lui Elie Miron Cristea în cultura românească și în epocă, dar a oferit și informații și date foarte prețioase „cu privire la epoca însăși și la oamenii care au ilustrat-o, în istoria și cultura Transilvaniei înainte de Unirea din 1918 și în România întregită de după Unire, pînă în preajma celui de al doilea război mondial” (p. V).

Tot în „Studiul introductiv” din primul volum, I. P. S. Sa mărturisea că: „nu avem în vedere o biografie a patriarhului Miron Cristea și nici a omului politic” (p. V). La ora ac-

tuală, cînd a ieșit de sub tipar și cel de al treilea volum dedicat lui Elie Miron Cristea, afirmația se cere puțin corectată. Făcînd abstractie de faptul că I. P. S. Mitropolit Antonie a publicat între timp, în serialul: „Cel patru mari patriarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, în cel 60 de ani de patriarhat”, serial apărut în „Telegraful Român”, începînd cu nr. 39-44 din 15 oct.-1 și 15 noiembrie 1985, una dintre cele mai complete și inspirate biografii a patriarhului Miron, avem deja, în cuprinsul celor trei volume amintite, contratur, în trăsăturile lui esențiale, chipul viu și luminos al primului patriarh al țării. În plus, ne-a fost pusă la dispoziția și moștenirea culturală pe care o avem de la el.

După cum indică și titlul, cea de a treia carte, de care ne ocupăm, abordează perioada dintre 1 decembrie 1918 — momentul Unirii și sfîrșitul epocii dualismului în Transilvania, — și 6 martie 1939, momentul morții lui Elie Miron Cristea, la Cannes, în Franța, autorul recurgînd la scrisorile și documentele, din acest interval de timp, descoperite în arhiva Sfîntului Sinod. Sînt trecute în revistă realizările mai importante ale lui Elie Miron Cristea ca mitropolit primat (între 1920-1925) și mai apoi ca patriarh (1925-1939).

Ne este dat să descoperim în primul nostru patriarh, cum de altfel s-a întîmplat și în cazul celorlalte două cărți, o personalitate complexă,

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. prof. D. Abrudan

Pr. Prof. Dr. DUMITRU CĂLUGĂR-octogenar

Prin gura împănatului și profetului David, întelepciunea divină ne-a încredințat că în cazurile fericite, zilele omului sînt 70 de ani...

Pornind de la această încredințare biblică, încercăm să elogiem personalitatea preotului profesor DUMITRU CĂLUGĂR care, în acest an, la 8 decembrie, împlinește vârsta celor „mai tari”, de 80 de ani.

Născut la 8 decembrie 1907 în comuna Saschiz de lângă Sighișoara, județul Mureș, a văzut lumina zilei într-o familie de țărani...

Dovedindu-se un element eminent, fostul mitropolit al Ardealului, de vrednică și veșnică amintire, Nicolae Bălău, l-a trimis la studii de specializare la Universitatea din Jena (Germania)...

În învățământul teologic universitar a fost numit în anul 1943, pe post de conferențiar la catedra de Catehetică și Omiletică a Academiei Teologice din Sibiu...

Pînă a urca la demnitățile de a se situa pe piramida învățământului teologic, P.C. Sa a avut de pășit trepte multe, de la înălțimea cărora s-a conturat tot mai promnent statura personalității sale...

Antonie Plămădeală, CONTRIBUȚII ISTORICE...

(Continuare din pag. a 6-a)

cu preocupări dintre cele mai diverse și serioase, dăruită trup și suflet Bisericii și patriei sale.

Sub arhipăstorie și la inițiativa sa, Biserica Ortodoxă Română și-a dobîndit o nouă Lege și un nou Statut de organizare...

De numele patriarhului Miron se leagă înflorirea Institutului Biblic și de Mistune Ortodoxă, cu un rol atât de însemnat, pînă azi, în viața Bisericii noastre...

Patriarhul Miron Cristea a inițiat și patronat traducerea și tipărirea Bibliei din 1936.

S-a remarcat și ca o personalitate de prim rang a lumii ortodoxe. Lui fi datorăm inițiativa convocării unui nou sinod ecumenic...

Patriarhul Miron Cristea a fost și citor de destine umane. El a promovat în fruntea multor eparhii din țară bărbați dintre cei mai vrednici...

Elie Miron Cristea a înțeles și încurajat ecumenismul, în formele incipiente în care se afla acesta pe atunci.

A apărut cu destoinicie Biserica de încercările prozilitiste și nu mai puțin averea și bunurile bisericesti de tendințele de apacare din partea guvernelor...

Nota autorului cărții: Se vor îndrepta câteva greșeli stecurate în text: la p. 9, nota 7 și p. 327 nota 26 se va citi în loc de Ilfov, Argeș; la p. 9, nota 9, în loc de 1928 se va îndrepta 1927...

„Telegraful Român”, delegat chiriarhal la conferințele preoțești și alte activități administrative și misionare...

Ceea ce l-a caracterizat personalitatea a fost chemarea sau vocația de catehet, de învățator model prin cuvînt, prin scris și prin fapte.

Pire blîndă și veselă, dotată cu un spontan umor învederat în cuvînte și fizionomie, îndrumător și sfătător dezinteresat și cu iubire părintească...

P.C. Sa nu s-a limitat la instruirea păstoriților și ucenicilor săi în tainele învățării creștine ci s-a străduît să întocmească și manuale călăuzitoare pentru cateheti și preoți...

— Hristos în școală, Manualul catehetului ortodox pentru școlile superioare, Sibiu 1934 și 1937.

— Hristos în școală, Manualul catehetului ortodox pentru școlile superioare, Sibiu 1936.

— Treptele formale ale învățămîntului religios, Sibiu 1938.

— Copii în Biblie, Sibiu 1940.

— Șapte cărți de religie apărute în mai multe ediții, pentru învățămîntul de 7 clase, între 1940-1943.

— Caracterul religios-moral creștin, Sibiu 1955, lucrare care i-a adus în urma examenului de specialitate, titlul de magistrul și apoi de doctor în teologie.

P.C. Sa s-a preocupat și de instruirea învățămîntului teologic universitar cu manuale pentru instruirea viitorilor preoți în vederea împlinirii cu folos a misiunii lor didactice.

Dacă Sf. Sinod al Bisericii noastre a publicat în 1952 o călăuză pentru preoți, învătătura de credință a Bisericii Ortodoxe, în care se cuprind ce anume trebuie să învețe, P.C. Sa a publicat Catehica în care a expus principiile și normele despre cum trebuie să-și desfășoare preotul activitatea didactică a misiunii preoțești.

Acet manual a cunoscut pînă în prezent două ediții (1978 și 1985). A publicat în acest sens și Carte de învățătura creștină ortodoxă (în colaborare), București 1978.

Dacă se iau în considerare numai o singură ediție a lucrărilor menționate ele însumează un număr de 2376 pagini. Dar în afară de acestea, P.C. Sa a mai publicat studii, articole, recenzii, dări de seamă, și cronici în „Revista Teologică”, „Viața ilustrată”, „Telegraful Român”, „Lumina satelor”, „Foala Bunului Creștin”, „Îndrumătorul Bisericesc” ș.a., în total peste 460 de titluri.

Pentru activitatea publicistică și pentru toată strădania sirgincioasă depusă în ogorul Bisericii noastre străbune, în calitate de preot, catehet și profesor, simțim o îndreptățită mîndrie să-i aducem un pios și recunoscător omagiu Părintelui Dumitru Călugăr la împlinirea biblicei vârste de 80 de ani.

„Întru mulți și fericii ani!”

Pr. prof. S. Șebu

Constantin Noica, membru al Uniunii scriitorilor, Teoreman. În 1931 și-a luat licența în filosofie, doctoratul l-a promovat în 1940, la București. A simple (1934), distins cu premiul scriitorilor tineri.

Agonizîndu-și o temeinică pregătire de specialitate, și traduceri din clasicii filosofiei, publicînd din Despre forma și principiile lumii sensibile și ale celei filosofice (1935), lucrare pentru care a primit premiul filosofica (1937), Viața și filosofia lui René Descartes și o puțină ceva nou (1940), Două introduceri și o filosofie lui Fichte și a lui Schelling (1943), Jurnal Lysis sau despre înțelesul grec al dragostei de oameni (1968), Rostirea filosofică românească (1969), T. Coridaleu, Introduction à la Logique, vol. I (1970), Creație și frumos în rostirea românească (1973), Fragmente la Metaphisique, vol. II (1974), Eminescu sau gânduri despre omul deplin al culturii românești (1975), Despărțirea de Goethe (1976), Sentimentul românesc al ființei (1978), Povestiri despre Om (1980), Devenirea întru (1985), Scriori despre logica lui Hermes (1986).

Pentru întreaga sa activitate literară, Constantin Noica a fost distins cu Premiul Special al Uniunii Scriitorilor.

Constantin Noica a încetat din viață în ziua de 4 decembrie 1987. Slujba înmormîntării a fost oficiată duminică, 6 Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonic al Ardealului, Inhumarea s-a făcut lîngă biserica de la Schit, Domnul.

s-a născut la data de 24 Iulie 1909, în comuna Vîtănești — Teoreman. În 1931 și-a luat licența în filosofie, după care a urmat studii de specializare în Germania.

Debutat cu volumul de eseuri „Mathesis sau bucuriile simple” (1934), distins cu premiul scriitorilor tineri. Constantin Noica s-a dedicat cu precădere lucrărilor lui Descartes: Regulae ad directionem ingenii (1935), Kant: Inteligibile (1936), Concepte deschise în istoria filosofiei (1937), De coelo (1937), Schiță pentru istoria lui cum trecere spre idealism (1943); Hegel, Diferența dintre filosofie (1944), Pagini despre sufletul românesc (1944), Jurnal Lysis sau despre înțelesul grec al dragostei de oameni (1968), Rostirea filosofică românească (1969), T. Coridaleu, Introduction à la Logique, vol. I (1970), Creație și frumos în rostirea românească (1973), Fragmente la Metaphisique, vol. II (1974), Eminescu sau gânduri despre omul deplin al culturii românești (1975), Despărțirea de Goethe (1976), Sentimentul românesc al ființei (1978), Povestiri despre Om (1980), Devenirea întru (1985), Scriori despre logica lui Hermes (1986).

Pentru întreaga sa activitate literară, Constantin Noica a fost distins cu Premiul Special al Uniunii Scriitorilor.

Constantin Noica a încetat din viață în ziua de 4 decembrie 1987, orele 12, la Schitul Păltiniș, de către inonjurat de un sobor de preoți și diaconi, respectîndu-se în acest fel dorința adormitului întru Domnul.

A PLECAT ȘI CONSTANTIN NOICA*

Am vorbit cu Dumnezeu despre Noica, slujindu-l în mormîntarea după tradiția ortodoxă. Cu Dvs. mi-e mai greu să vorbesc. Nu pot tine o cuvîntare despre Noica. Mai ales în prezența lui. De vorbă cu el am stat adesea. Era altceva. Dar să vă vorbesc despre el și să pară inevitabil, că vorbesc dintr-o rutină de sacerdot — „că așa se face” — nu se poate. Dvs. care știți mult mai multe despre dînsul m-ați putea asculta cu îngăduință tot de rutină, ceea ce nu-i plăcea lui Noica. Și-ai putea spune: cel mai mare filozof contemporan, înțeleptul, bunul — acestea se spun de obicei despre cei care nu prea sînt așa. Despre ei care sînt, e de prisos să se spună! Știe toată lumea. Pe astfel de oameni ar trebui să-l petrecem în tăcere. Si, omeneste, să se lase lacrimile să curgă și să vorbească în limba lor, ceea ce nu pot spune cuvintele. El însuși scria undeva: „La început a fost cuvîntul”, dar cuvîntul era la DUMNEZEU. Omul trebuie să înceapă cu tăcerea.

De aici începem noi cu adevărat, pentru că aici încep treptele desăvîrșirii noastre. Pe noi cuvîntul ne instrăinează de noi. Singurătatea ne apropie, singură e ne restitue nouă înșine.”

Îl lămurăse mai departe ce această tăcere „e adesea încrîmțată de chemări” (Comentariu la Treptele desăvîrșirii, în rev. Adsum).

Îl plăcea simplismul, dar nu simplificarea și reducerea la o singură dimensiune, cînd erau implicate mai multe. Așa că nu voi vorbi despre Noica. Nici cu Noica nu voi vorbi, pentru că acum nu mi-ar putea răspunde și m-ar lăsa cu întrebările sau cu vorbele mele aruncate în gol. Voi face, cu îngăduința Dvs. altceva.

Îl voi lăsa pe Noica să ne vorbească. Să ne spună cîte ceva. Nu să ne citească un tratat, pe care să-l dezbătă cu Liceanul sau cu Pleșu. Am risca așa chiar și aici, căci Jurnalul trebuie continuat și sper să se găsească modalitate de dialog în continuare.

Îl vom ruga să ne citească niște vechi pasagi dispărute. Poate chiar din acelea contrazise tot de el mai tîrziu. Contrazise, poate, dar zise, totuși. Rămase în lada de zestre, în izvoarele care i-au alcătuit. Nu va fi ceva sistematic, precum va și imaginați, pentru că nu e posibil, și pentru că nu-i plăceau sistemele. Se voia liber. Nu va fi nici foarte nou despre el ceea ce vă voi spune. Știți cît de pretentios era cu noul și cît pretulia chiar redescoperirea banalităților cu condiția să le redescoperim noi. Lui, tot ce era sau devenea al nostru, îl era scump, valoros. Vor fi însă pasagi care să se potrivească, așa, cît de cît, cu logica momentului, care să ne spună ceva despre cum își înțelegea sau mai exact: cum și-a gîndit trecerea această paradoxală, ca multe dintre sentințele lui, trecerea sub, că să ajungă deasupra. A scris în tinerete un tratat De coelo!

Poate, ascultîndu-l, ne vom întîni cu un Noica necunoscut „chiar așa”, deși nu sînt sigur. Cel care nu-l veți recunoaște, fiți totuși încredințați că cel care vorbește este el.

L-a preocupat, precum știți, o viață întreagă, devenirea. Și l-a preocupat pentru o moarte întreagă, dacă cumva replica stilistică e permisă. Devenirea avea la el, în final, nu o limită, ci o deschidere. Dar poarta nu se deschide decît celui devenit ființă, celui ce se cucerește, se descoperă, se descotorosește de balast și de toate plusurile informale și inutile, ca ingerul lui Leonardo Da Vinci din blocul de marmoră.

Nu se poate să nu știți toți de acea revistă în număr unic, acel capriciu, care a fost revista scrisă, cu o singură excepție, în întregime de el însuși în august 1940, după ce, precum singur se plîngea, a așteptat autorizația la cererea depusă în Ianuarie. Deci din Ianuarie în august! Revista s-a numit inspirat și cumva critic, deși adresată unei lumi române: ADSUM. Mai înțiti: E scrisă tcat sub genericul de din Evanghelii, din Faptele Apostolilor și din Epistolele Pauline. Poate de aici i se trage preferința pentru stilul epistolar! E interesant de descoperit și preferințele lui biblice! Dar pornim de la afirmația că l-a preocupat o viață întreagă devenirea, pentru o moarte întreagă! Unul din articolele din revistă de care am amintit e intitulat: „Spiritualitate și moarte”, iar acel articol unic al altcuiva, semnat „Mircea K.” și admis prin excepție de Noica în revista „sa” e intitulat: „Gînduri despre marea trecere”. Nu-l vom asculta pe acesta, deși e foarte noician. Iată ce scria Noica însuși: „Definirea omului e definire la limită, a sa. Acesta e semnul spiritualizării, de aici începe să fie activ spiritual. Înțelegînd, deci, prin spiritualitate, o inițiere la moarte, singură această este o inițiere la viață; adică determinarea prin tipul de moarte către care aspiri, la tipul de viață pe care nădăjduiești să-l atingi. Creștinismul e prin excelență spiritualitate, inițiere la moarte. Prin inițiere la moarte suferințele Mîntuitorului, prin care permanent „imitatio Christi”, pe care trebuie să-o săvîrșească orice creștin, viața sa capătă un sens și o plîntate, în perspectiva sfîrșitului său. Nu sînt valabile decît acele revoluții spirituale care, inițind la moarte, își găsește, înăuntrul lor, profiul a cărui viață și moarte să poată deveni exemplare.” (Adsum)

Printre textele pe care le-a ales din Sf. Pavel și le-a presărat în chenare prin colturile revistei sale e și acesta: „Vrădjașul cel din urmă care va fi nimic, va fi moartea. Unde-îl este biruința, moartea?” (I Cor. XV, 26, 55).

Sfîntul Pavel și Noica!

Precum un ascet din pusturile Nitriei, luptînd împotriva orgoliilor și a slaveli desarte, care mor de tot doar cînd omul învie în moarte, Noica optase pentru smerenie:

„Iată-l comentînd „Treptele desăvîrșirii” din „Învățăturile lui Neagoe Basarab”:

„Smerenia face socoteală de cele ce vor să fie. De ceea ce și înalță: te face nădăjduitor. Îți deschide porțile unei lumi — alta decît cea părăsită — în care te-ai putea afla cîndva. Există o lume care va să vie. Vezi să nu te prinzi nepregătit.” (Insemnări, Adsum).

Noica s-a pregătit toată viața, stîndu-se heideggerian: Sein zum Tode, stîndu-se „existență spre moarte”, dar și biblic: „Ne-a rînduit Dumnezeu să pe niște ostîndiși la moarte” (I Cor. IV, 9).

Noica avea chipul smereniei și chiar al Smereniei smerenii, spre a o împiedeca pe cea simplă să fie orgoliu disimulat, păcatul cel mai cumplit al smertilor.

El face descobire între smerenie și umiltă: „Umilt e viermele; smertă e ființa”. Adevărata smerenie vine din „frica” și cînd vorbește de ea pune în paranteză numele lui Heidegger, ca să se știe că nu-și uită dimensiunea de filozof, din clasa unora ca Heidegger. Dar cum explică Noica, frica și smerenia, e uimitor de patric: „Frica îți dă mai mult decît simțămîntul neputinței tale; îți dă pe cel al atotputerniciei Altuia. Te smeresci în fața Lui, te smeresci din toată nemernicia ființei tale. Și nu te înalți smerenia?”

„Căci tu nu e întrebarea mea. Cîți dintre Dvs. știu că e întrebarea lui Noica la moartea acestuia, motivîndu-și-o astfel: „Alexandru Sahia ar îngădui-o” (în Vremea, 22 aug. 1937, p. 9, „Un gînd pentru Alexandru Sahia”).

Dacă totuși acum, ne-am pune și noi întrebarea — căci cîți am înțeles adevărat viața și gîndirea lui Noica? — cred că am putea răspunde cu răspunsul său: „Constantin Noica ar îngădui-o”.

Vreți să știți de ce? Pentru același motiv pentru care s-a simțit el îngăduit de Sahia: „El era atît de bun — ce altceva decît bun, e de spus în cazul unor suflete de alcătuirea acestuia? — încît a știut să rabde totul în ce-l privea pe el: nedreptatea, sărăcia, suferința fizică, neînțelegerea. Numai în ce privește pe ceilalți înima sa cunoștea mînia” (Vremea, cît.). Noica era bun!

Se vor pune multe întrebări cu privire la credința lui Noica. Poate din smerenie, poate din rațiuni numai de el cunoscute, de taină, mulți oameni mari se lasă ghiceți în privința acestuia. Un ultim exemplu e prietenul său, Eliade. Și se vor spune de toate. Cu temel și pentru unele și pentru altele. Pe mine m-a rugat în mai multe rînduri să-l adapostesc aici, la schit! Putea să coară altceva. Că nu era lipsit de idei și nici indiferent față de moarte. A vrut aici! Și nu mai comentez.

A iubit singurătatea Păltinișului cu iubire de siastru. L-am închinovat acum aici, la schitul unde de multe ori și-a prospectat locul de veci, în vecinătatea celui temporal. Ne ziceam „vece”, și iată am rămas vecini, trecut în această nouă identitate mai familiară, de „robul lui Dumnezeu Constantin” în familia în care toți ne vom întîni spunîndu-ne ca frații pe numele mic de botetz.

Tubea Transilvania, muntii, el omul de cîmpie, dornic de înălțimi! Dintr-o carte pe care vou s-o tipărească în nemtește „Contribuții la o istorie a vieții spirituale românești” au rămas niște capitole apărute în românește sub titlul: „Pagini despre sufletul românesc”. Un capitol e intitulat: „Ardealul în spiritualitatea românească”.

Dacă cineva vrea să vadă și fața nevăzută a lumii, să citească măcar pomenitul comentariu la „Treptele desăvîrșirii” din Învățăturile lui Neagoe Basarab. E un comentariu demn de un Maxim Mărturisitorul, de un Grigorie Palamas. În multe din textele lui vorbește nu de Hristos sau de Iisus, ci de „Mîntuitorul”!

Dacă cineva vrea să vadă cît de în serios a luat un text din Apocalips și cum l-a aplicat la istorie, la indivizi și, sint sigur, mai ales la sine, să asculte: „Vreți să știți încă un lucru? Cele mai crude războaie, cele mai singeroase închiziri, nu sînt ale fanatizatorilor; sînt ale călduților. Un fanatic are măcar o morală: cea de fanatic. Călduțul n-are nici una, în afară de cea a confortului etic în care se află. Odată scos din acest confort el e fără crutare. Să te ferești de extremismul omului călduț.” (Adsum).

Iată și textul din Apocalips: „Cunosc faptele tale: Tu nu ești nici rece, nici fierbinte! O! de-ai fi rece sau fierbinte! Dar fiindcă tu nu ești nici rece, nici fierbinte, ci călduț, de aceea te voi scuipa din gura Mea” (Apoc. III, 15-16).

Noica a fost un constructiv, un generos al înnoirii permanente, al acțiunii, al muncii și dacă e să-l admitem un fanatic, acesta a fost acela al definiții, al clarității. Să-l ascultăm, ridicînd aceasta pînă la dimensiunile neamului: „Ca neam ori ca individ, trebuie să te poți în discuție, să te înnoiești și să tîzi către necurmata ta de-finite”. (Spiritualitate și moarte, Adsum). Se va fi contrazis în căutarea de sine. De ce nu?

Nu-i plăceau „ideile gata făcute”. E expresia lui. Și alta tot a lui: „Lupta cea mare a spiritului e cu inerția” (Insemnări, Adsum).

Unul din păcatele cele mari era după Noica dorința faptului de a-L imita pe Făptuitor dumnic: „adică a sta în nemiscare”, a se odihni. (Insemnări, Adsum). Făptura trebuie să fie întru devenire permanentă.

A fost și un patriot: „Neamul tău va fi viu atîta timp cît îți va fi dat să spui: Cred (în) România legendară” (Insemnări, Adsum).

În sfîrșit, întrebarea inevitabilă la ora bilanțului: Ce a adus Noica în cultura română? Nu e nici ușor, nu e nici cazul să încercăm a spune aici. Cum să faci dintr-o stea o minge? Din trei sferturi de secol cîteva minute? Măstecarea lui rămîne pe seama exegetilor, pîne pentru eternitate și izvorul Noica rămîne să curgă în veți și să dea de băut apoi proaspăt multor generații. Cîți nu vor încerca să deslușească „stinele și snea”, a fi „în” și a fi „întru”, „devenirea întru ființă”, și „devenire întru devenire”?

„Ce biblic e în gîndirea lui ael „întru” care a devenit la el din cuvînt, aproape sistem! Ca în vorbirea îngerului de la Bethem în traducerea corectă: „Slavă întru cel de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, întru oameni bunavoire”. Intru, nu între, cum spunem toți, traducînd gresit din grecește.

Și cine va ține negreșelnic ael „Am vrut să îmbrățișez pe cel care mă îmbrățișează, să cuprind cuprinderea care mă cuprînde”.

(Continuare în pag. a 8-a)

ANTONIE

Mitropolitul Ardealului

* Cuvînt rostit la înmormîntarea lui la Schitul Păltiniș, la 6 decembrie 1987.

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

■ **Luni, 26 octombrie 1987**, Sf. Dumitru, I.P.S. Mitropolit Antonie, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, a săvârșit slujba de sfințire a bisericii din Doboli de Jos, prot. Sf. Gheorghe, biserica monumentală, ridicată în secolul trecut pe locul alteia mai vechi, din lemn. Prin jertfelnicia credincioșilor și grija bunului lor păstor sufletească, pr. S. Solovăstru, ajutorat, ca și la Podul Olt, și de vrednicia sa preotească, biserica din Doboli de Jos a fost reparată capital și pictată de dl. V. Munteanu din Covasna. Răspunsurile au fost date de același cor restrins și obștea credincioșilor, foarte bucuși că de aproape 100 de ani n-au mai avut un vladic în mijlocul lor.

■ **Luni, 26 octombrie 1987**, C. diacon Ioan Herda a fost hirotonit preot pe seama parohiei Predeal II.

La sfârșitul Sf. Liturghii s-a săvârșit un parastas în amintirea preoților stjuitori, citorilor și credincioșilor acestei parohii, adormiți întru Domnul.

Cuvânt de bun venit Arhiepiscopului de la Sibiu a rostit P. C. prot. A. Suci (Sf. Gheorghe), după care C. pr. S. Solovăstru, parohul local, a prezentat istoricul parohiei și al bisericii, cu precizarea lucrărilor care s-au executat, mulțumind credincioșilor pentru jertfelnicia lor.

În continuare, I.P.S. Mitropolit Antonie a rostit un bogat și zidar cuvânt de învățatură, în care, plecând de la cuvintele Mântuitorului Iisus Hristos: „Nu te teme turmă mică”, a felicitat pe preoți și credincioșii noștri din Doboli de Jos pentru atașamentul lor față de Biserica străbună, exprimându-și încrederea că o dată cu refînțarea bisericii dragostea Filior ei față de ea se va reaprinde. I.P.S. Sa a vorbit apoi despre rugăciune și despre viața Sf. Mare Mucenic Dimitrie, izvoritorul de mir.

După hirotesirea ca duhovnic C. pr. I. Herda, I.P.S. Sa a ținut o adevărată lecție despre înexpirabili răspunde a preotului duhovnic.

Acte de pretuire și apreciere au fost înminate cu acest prilej consiliului și comitetului parohial din Doboli de Jos.

La agapa care a avut loc în casa preotesei văduve Mirică, au toastat C. pr. S. Solovăstru, credinciosul Gh. Aldea și I.P.S. Mitropolit Antonie.

■ **Sâmbătă, 31 octombrie 1987**, I.P.S. Mitropolit Antonie a prezidat examenul de admisibilitate al absolventului cursurilor de doctorat în Teologie Ioan Ică, primul examen de acest fel la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

Susținut în fața unei comisii formate din profesori de la Institutul Teologic din București și Sibiu, acest examen a constituit un bun început pentru candidații care își adăncesc cunoștințele teologice la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, spre mai multa lor zidire lăuntrică și spre binele Bisericii și Țării ai cărei fii sînt.

CLUJ

■ **Luni, 14 septembrie 1987**, praznicul Înălțării Sf. Cruci, înalt Praznicul Arhiepiscop Teofil a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în catedrala arhierescopală din Cluj-Napoca. În cadrul Sf. Liturghii, diaconul Petru Stancu a fost hirotonit întru preot pe seama credincioșilor parohiei Recea Cristur, prot. Dej, jud. Cluj.

■ **Luni, 14 septembrie 1987**, praznicul Înălțării Sf. Cruci, Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul, a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă la mânăstirea Nicola, jud. Cluj. În cadrul Sf. Liturghii, diaconul Dănuț Crăciun, a fost hirotonit întru preot pe seama credincioșilor din parohia Costeni, prot. Lăpuș, județul Maramureș.

La sfârșitul Sf. Liturghii, P.S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învățatură.

■ **Sâmbătă, 19 septembrie 1987**, Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul, a săvârșit slujba vecerniei în parohia Boiu Mare, prot. Lăpuș, jud. Maramureș, păstorită cu vrednicie de tânărul preot paroh Emil Hosu, care pentru munca depusă la construirea unei noi case parohiale, precum și la repararea și pictarea bisericilor din cele două filiale: Frînceni Boiului și Românești, a fost distins și hirotesit înconcomitant cu dreptul de a purta brâu roșu.

La sfârșitul slujbei, P.S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învățatură.

ALBA IULIA

■ **Duminică, 11 octombrie** a.c., P.S. Episcop Emilian a vizitat mai multe biserici din parohiile așezate pe Valea Ampoiului; Ampoia, Tăuți, Meteuș, și filia Poiana Ampoiului (protopopiatul Alba Iulia).

În aceeași duminică P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în biserica parohială Feneș. Cu prilejul acestei vizite P.S. Sa a adresat îndemnuri pentru o mai largă preocupare din partea preoților, a cîntăreților bisericești și a organelor parohiale pentru generalizarea cîntării bisericești tradiționale în comun cu toți credincioșii și a dat îndrumări prețioase cu privire la îmbunătățirea activității pastoral-misionare și gospodărești din această zonă a Eparhiei.

■ **Marți, 13 octombrie a.c.**, P.S. Episcop Emilian a primit vizita d-lui Sergio Captani — ambasadorul plenipotențial al Republicii Italiene, acreditat la București.

În atmosfera ospitalității tradiționale românești, oaspetelui s-au prezentat aspecte din trecutul zbuciumat al poporului român precum și aspecte din frumoasele împăniri istorice, multe dintre acestea legate de cetatea bîlănească de Alba Iulia: Unirea Țărilor Române sub Mihai Viteazul, Marea Unire de la 1918 și Reîntregirea bisericească de la 1948.

În aceeași zi, după amiază, P.S. Sa împreună cu distinșii oaspete a vizitat M-reța Rîmet, străveche vatră de spiritualitate românească din Transilvania unde oaspeții au putut vedea biserica veche (cu asterea arhiepiscopului Gheaslaie la 1377) aflată în șantier de restaurare, vechea școală din incinta mânăstirii, și biserica nouă.

■ **Duminică, 6 septembrie** 1987, P.S. Episcop Vasile a oficiat slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia Cristof, prot. Zalău, în urma lucrărilor de înnoire exterioră și interioară (împodobirea cu pictură) din ultimii ani. La sfârșitul Sf. Liturghii, ierarhul a rostit cuvînt de învățatură, în cadrul căruia a adus cuvinte de apreciere credincioșilor și păstorului lor sufletească Preotul Alexandru Pop, înminându-le membrilor Consiliului parohial și preotului scrișorilor arhieresci de apreciere.

■ **Duminică, 6 septembrie** 1987, P.S. Episcop Vasile a oficiat slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia Cristof, prot. Zalău, în urma lucrărilor de înnoire exterioră și interioară (împodobirea cu pictură) din ultimii ani. La sfârșitul Sf. Liturghii, ierarhul a rostit cuvînt de învățatură, în cadrul căruia a adus cuvinte de apreciere credincioșilor și păstorului lor sufletească Preotul Alexandru Pop, înminându-le membrilor Consiliului parohial și preotului scrișorilor arhieresci de apreciere.

■ **La 8 septembrie 1987**, de sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului, arhiepiscopul a oficiat slujba de sfințire a bisericii noi din filia Văleni (parohia Cristof), prot. Zalău, care de asemenea a fost împodobită și cu o frumoasă pictură. În cuvîntul de învățatură, P.S. a apreciat spiritul de jertfelnicie al credincioșilor, a înminat scrișorii de apreciere membrilor Consiliului parohial și l-a distins cu rangul de înconcomitant cu harnicul lor păstor sufletească, Preotul Alexandru Pop.

■ **Luni, 14 septembrie 1987**, praznicul Înălțării Sf. Cruci, înalt Praznicul Arhiepiscop Teofil a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în catedrala arhierescopală din Cluj-Napoca. În cadrul Sf. Liturghii, diaconul Petru Stancu a fost hirotonit întru preot pe seama credincioșilor parohiei Recea Cristur, prot. Dej, jud. Cluj.

■ **Luni, 14 septembrie 1987**, praznicul Înălțării Sf. Cruci, Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul, a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă la mânăstirea Nicola, jud. Cluj. În cadrul Sf. Liturghii, diaconul Dănuț Crăciun, a fost hirotonit întru preot pe seama credincioșilor din parohia Costeni, prot. Lăpuș, județul Maramureș.

La sfârșitul Sf. Liturghii, P.S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învățatură.

■ **Duminică, 13 septembrie 1987**, arhiepiscopul a slujbit vecernia în biserica parohiei Pir, prot. Carei, ținind și aici cuvînt de învățatură.

ORADEA

A plecat și Constantin Noica

(Continuare din pag. a 7-a)

E de ajuns să introducem aici niște majuscule la un pronume (Cel) și la un substantiv (Cuprinderea), ca să ieșim din labirintul în care ne poate rătați mult și bine filozofia, și să vedem ce simplă e, cum zice tot Noica undeva: „*destătinutarea*”, spre deosebire de „descifrare” care e ceva exterior. Noica se destătinuiește aici, ascunzîndu-se în taina citorva litere, precum Iahve — Șehina în literalele Scripturii. De acolo își va fi imprumutat ideea. Nu întotdeauna a avut dreptate. Cînd a vrut să fie și profet, anticipînd stări pe care nu le trăise, s-a înșelat. Avea sub 30 de ani, cînd a făcut o greșală. Erare... Iat-o: „M-am gândit odată la lucrul acesta că adevărat tragic: „nu țesuturile îmbătrînesc, nu arterele, nu inima, ci spiritul acesta incoruptibil, care, pentru că este incoruptibil, nu se mai înnoiește și nu se mai înnoiește. *Murim pentru că nu avem altceva de făcut.*” (Familia, seria III-a, an. III, nr. 9-10, nov.-dec. 1936).

Noica ar mai fi avut multe de făcut! Dar nu noi hotărîm unde să ne oprim. Această, totuși, o știa.

Dar i s-a împlinit prin moartea aceasta o rugăciune. A ceea ce a „trece” cu spiritul încă întreg.

Înainte de a împlini 30 de ani cerea: „Dați-mi voie să umplu „această” viață; mai mult nu vă cer, mai mult nu am dreptul să cer” (Familia, cit.).

Rugăciunea aceasta i-a fost ascultată din plin. Trece dincolo unul din familia noastră a oamenilor, a prietenilor, a românilor, cu care s-a simțit solidar în destin.

Să-l ascultăm: „Nu aparținem, fiecare, cîte unei familii, cîte unei familii spirituale, dincolo, de care „nu vedem”, dincolo de care „nu sintem”? Nu este o familie, una singură, zarea noastră toată? Putem noi altceva — substanțialicește altceva — decît pot cei din familia noastră? Ne depășim noi vreo dată condiția, soarta? Plerim noi de altă moarte decît pier cei din tagma noastră?” (Familia, loc. cit.).

„*Impăcare cu lumea*” se numea textul. Noica n-a fost, filosoficește vorbind, un revoltat. Pentru că a fost înțelegător.

Și cred că nu merg prea departe de ceea ce m-ar îndreptăți o concluzie foarte simplă, pe premiza acestei împăcări cu lumea dacă voi zice că, creștinește, nu te poți împăca cu lumea, dacă nu te-ai împăcat înțit cu Dumnezeu. Sau și altfel: Dacă nu te-ai împăcat cu Dumnezeu, cu lumea e mai greu!

Dacă din toate aceste frînturi de iconă pe sticlă, spartă de durere și înmărmurire în fața misterului trecerii, veți reuși, asamblîndu-le să refacăți cît de cît o schiță de portret al lui Constantin Noica, așa cum a fost, adăugînd și tot ce mai știe fiecare din Dvs. — desigur mult mai multe, mai savante și mai consistente, — sper să obținem de la dînsul, acum, acel zîmbet cu care ne întîmpina întotdeauna, zîmbet de îngăduință supremă, de răbdare, de judecată numai de el știută, dar nu rea, zîmbet cu care nu coboară, ci acum urcă la Cel cu care chiar dacă a fost uneori în dispută, n-a fost niciodată în ceartă. Și acum aș vrea să ascultați ceea ce aș vrea să scotim

ultimul mesaj al lui Constantin Noica, pe care l-am ales din unul din eseurile lui, intitulat „*Sînt de față*”. Parcă acum, mai mult ca orînd, mărturisirea lui că nu e plecat, că e de față, e cu noi, ne mîngie și ne dă încredintare dăinuirii în viață și în moarte. Și l-a luat drept model pe Alioșa Karamazov din cunoscutul roman al lui Dostoevski. Aș vrea să vi-l reamintesc, pentru a fi și mai evidentă rudenia spirituală dintre acesta și Noica și, poate, și o explicație a hotărîrii lui ca măcar postum să intre în tagma lui Alioșa: Citez din Noica: „Alioșa Karamazov nu se speria. El singur, neprihănitul auzirilor într-o lume de păcătoși, nu se speria de păcatele lor. Ei între ei se indignau, ei față de ceilalți nu-și puteau reține dezgustul. Alioșa singur nu se dezgustă și nu se indignază. Cîta ipocrizie, cîtorule, sorie Noica, în inimile noastre, atunci cînd facem altfel decît Alioșa Karamazov! Toate ne scandalizează, neleguiriile indivizilor și ale neamurilor, urîtenia morală a unora și inexistența morală a altora, numai de noi înșine nu izbucim să ne scandalizăm”.

Pînă aici Noica despre Alioșa Karamazov, cel pur, acela care n-are ochi pentru impuritatea celorlalți. Ochiul bun vede numai binele. Ce portret magistral l-a creionat Noica, dezvăluindu-ne astfel preferințele sufletului său, calitatea sufletului său.

Și iată-l acum pe el însuși. Noica, lăsîndu-ne din sine și despre sine, un fel de testament către noi toți prietenii lui și către toți cei care îl vor mai auzi. Nu. În fapt nu e un testament. Dar ar putea fi foarte bine un testament. E atît de actual! E atît de *astăzi*! Și vești simți toți acest astăzi cînd ne vorbește din sicriu, cu simț profetic și cu inimă bună.

Îl voi citi eu în locul lui, dar imaginați-vă că vi-l citește el:

Iată-l: „Vă iubesc așa cum sînteți, cu tot ce e viu și tot ce e, prin moarte, încă mai viu în rosturile voastre. Voi sînteți partea mea de istorie, sînteți partea mea de eternitate. Dacă nu v-aș iubi așa cum sînteți, ce aș face din dragostea mea? Dacă n-aș înțelege, vedea și nădăjdui în voi, în ce altceva aș nădăjdui și înțelege? Voi mă trimiteți dincolo — adică atît de adînc în inima voastră, încît regăsesc toate izvoarele pe care o nebulă arzătoare le secacă la suprafață. Vă înțeleg, chiar cînd nu știu să vă tălmăcesc sensurile, vă iubesc, chiar dacă-mi dumsăniți idealurile. Și întocmai lui Alioșa Karamazov, pe care toți îl simțeam alături de ei, aș vrea să simțit că vă stau aproape. Că sînt de față.” (Sînt, de față, în „Adsum”, p. 1).

Îl vom petrece acum pe ultimii metri de drum pe pămînt, după care își va începe o nouă viață Dincolo. Ce va mai face Dincolo, căci nici acolo nu va avea stare și răgaz, vom vedea la vreme.

Pentru toate cîte va fi greșit, ca om în trup fiind, unora dintre noi și lui Dumnezeu, să zicem toți după rînduială — un cuvînt care fi plăcea: *rînduială* — să zicem cu credință și cu iubire mai mult decît i-am putut arăta în viață: Dumnezeu să-l ierte și să-l numere cu dreptii în împărăția Sa. Amin.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA

se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. Aurel Jivi, Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu; tehnoredactori: Arhid. Ezechiel Oancea, Pr. Teodor Damian; corector: Pr. Vartolomeu Constantinescu.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA” — sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64-66.